

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infokorralduse õppekava

Diana Tõnutare

Vabatahtlike kaasamine museaalide dokumenteerimise ja kirjeldamise
etapis

Lõputöö

Juhendajad: Krista Lepik, PhD

Kaie Jeesser, MA

Tartu 2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE.....	7
1.1. Kaasav muuseum.....	7
1.2. Vabatahtlik muuseumis.....	8
1.3. Mis on museaal ja selle dokumenteerimine.....	11
1.4. Kaasamine teiste mäluasutuste kirjeldamisel ja dokumenteerimis töödes.....	12
2. UURIMISPROBLEEMI PÜSTITUS.....	14
2.1. Esmane eesmärk.....	15
2.2. Uurimisküsimused.....	15
3. MEETODIKIRJELDUS.....	16
3.1. Lähenemine.....	16
3.2. Valim.....	17
3.3. Andmekogumismeetod.....	19
3.4. Analüüsimetod.....	21
4. TULEMUSED.....	23
4.1. Muuseumitöötajate suhtumised ja kogemused vabatahtlike kaasamisel museaalide kirjeldamisel.....	23
4.1.1. Vabatahtlike kaasamise praktikad, kogemused ja suhtumine.....	23f
4.1.2. Suhtumine vabatahtlike kaasamisse.....	27
4.2. Vabatahtlike juhendamise vajadus.....	30
4.2.1. Juhendamine kirjeldamisel.....	30
4.2.2. MuIS.....	31
4.3. Vabatahtlike rakendamine museaalide kirjeldamisel võimalikult efektiivselt.....	32
4.3.1. Soovitused museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel.....	32

4.3.2. Vabatahtlike leidmine, kaasamine ja motiveerimine.....	32
4.3.3. Mida silmas pidada vabatahtlike töökorralduses.....	34
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	36
5.1. Meetodikriitika ja edasised uurimisvõimalused.....	38
KOKKUVÕTE.....	40
SUMMARY.....	42
KASUTATUD KIRJANDUS.....	45
LISAD.....	50
Lisa 1. Intervjuu kava.....	50

SISSEJUHATUS

Museaali dokumenteerimine ja kirjeldamine algab selle kogumise hetkest (Jeaser, 2020) ning arvestades objektide eriilmelist olemust, on see keeruline protsess. Informatsioon, mida museaalid endas kannavad, on ajas muutuvad - sõltuvalt, millistel näitustel ja kuidas neid eksponeeritakse, kelle kollektsoonides nad on või kas neid liigitatakse ümber (Navarrete ja Owen, 2016: 113). Samuti sõltub musealist saadud informatsioon dokumenteerija ja vaataja/lugeja tõlgendusest ning nende eelteadmistest (Jeaser, 2020).

Tänapäeva muuseum pöörab aina enam kogude kõrvalt tähelepanu teda ümbritsevale kogukondadele. ICOMi 2022 aastal kinnitatud muuseumi definitsioon hõlmab endas kogukondade kaasamist muuseumi tegevusse ja suhtlusesse: „/.../ Nad (*muuseumid*) tegutsevad ja suhtlevad eetiliselt, professionaalselt ning kogukondi kaasates pakuvad erinevaid võimalusi hariduseks, meelelahutuseks, peegelduseks ja teadmuse jagamiseks” (ICOM, 2022). Ühel või teisel moel on Eesti muuseumid kaasanud vabatahtlikke ning kogukonda juba aastakümneid (vt nt Eesti Rahva Muuseumi saamislugu (Õunapuu, 2009)). Tänapäeval on ICOMiga kooskõlas see tegevus veel enam rõhutatud, näiteks: „ERMi tegevus toetab kodanikupädevuste arendamist, aidates kaasa erineva kultuuritaustaga inimestele võrdsete võimaluste loomisele. Pakume mitmesuguseid osalusvõimalusi muuseumi tegevuses /.../” (Eesti Rahva Muuseum, i.a).

Museaalid on objektid, mis edastavat mingit informatsiooni vaatajale. Muuseumisõnastiku (Aljas jt, 2020: 18) definitsiooni järgi on museaal „muuseumis arvele võetud kultuuriväärtusega asi, mille üle peetakse arvestust muuseumide rahvusvahelistest dokumenteerimise põhimõtetest lähtudes.” Museaalide dokumenteerimisega alustatakse selle kogumise hetkest (Jeaser, 2020) kuni kirjeldamiseni infosüsteemis, st „museaali kohta käivate andmete kogumine, nende analüüsimine, korrastamine ja infosüsteemi kandmine” (Aljas jt, 2020: 18). Museaali kirjeldamine on järgmine etapp, kui ese on eelregistreeritud.

Museaali dokumenteerimisel saab olla abi vabatahtlikest, mis on ka antud lõputöö teema fookus. Vabatahtlike kaasamine on osa kaasava muuseumi olemusest ning vabatahtlikud võivad panustada nii muuseumis kohapeal kui ka väljastpoolt, nt saates muuseumide infosüsteemi

(MuIS) portaali tagasiside vormi kaudu täiendavat infot museaalide kohta, mille peavarahoidja kontrollib üle. Muinsuskaitseameti (i.a-a) kirjelduse järgi on MuIS mõeldud muuseumikogude üle arvestuse pidamiseks, nende haldamiseks ja muuseumides leiduva informatsiooni kättesaadavaks tegemiseks nii erialaspetsialistile kui kõigile teistele huvilistele. Kohapealne panustamine näeks välja nt MuISis museaalide dokumenteerimise ja kirjeldamisena, esemete sorteerimise ning puhastamisena jm kogudega seonduvate tööde tegemisel. Vabatahtlike kaasamisel kogude töösse võib leida inimesi, kes omavad museaaliga seotud teadmisi, mis on väärtuslikud lisamaks rohkem konteksti ja mis tuleb tulevikus museaalide uurimisel kasuks (nt kitsa valdkonna tööline, huviline jne). Vabatahtlike rakendamist raskendab asjaolu, et nende antud ja/või sisestatud infot peab muuseumitöötaja oluliseks üle kontrollida, nii faktilise tõesuse kui ka vormilise korrektsuse osas (Jeeser, 2020). Lepik (2022) toob oma artiklis välja, et raamatukogu- ja muuseumitöötajad kogevad regulaarselt ajaga seotud pingeid oma tööülesannetes - nt pinget töötada efektiivsemalt ja kiirelt, kuid samal ajal säilitades oma asutuse relevantsust (2022: 282). Lisaks vajadusele pingelise töö kõrvalt vabatahtliku tööd sisuliselt ja vormiliselt kontrollida, võib muuseumitöötajais kõhklusi tekitada „tänavalt inimese” professionaalsus, mis võib mõjutada omakorda muuseumitöötaja enda autoriteeti (Tatsi 2013, Dahl, 2018; Edwards, 2007; Poole, 2019, van Mensch, 2004). Taoliste kõhkluste tõttu ei olnud ka MuISi arendamisel muuseumitöötajad selle poolt, et väljastpoolt muuseumi kasutajate tagasiside (läbi MuISi portaali) lisatakse otse museaali kirjelduse alla (sh eraldi märkusena, et tegu on infoga, mis ei pärine muuseumist) (Jeeser, 2020).

Siiski on tänapäeval suundumus, et muuseumid võiksid olla rohkem avalikkusele avatud ja muuseumitöötajad võtaksid enda peale pigem mentori rolli, luues erinevaid projekte ning initsiatiive avalikkuse kaasamiseks (Heijnen, 2010: 22-23). Seni on paljud akadeemilised allikad viidanud vabatahtlike kaasamisele just näituste ja ürituste korraldamisel ning abistamisel (nt Davies, 2010; Edwards, 2007). Ka Holmes (2003: 342) on välja toonud, et Ühendkuningriigis tegelevad vabatahtlikud peamiselt külaliste teenindamisega. Jeeser (2020) aga toetab mõtet kaasata vabatahtlikke dokumenteerimise ja kirjeldamise ülesannetesse. Täpsemalt on tema arvates kõige tulemuslikum kaasata vabatahtlikke just museaalide kirjeldamise kolmandas ehk täiendava kirjeldamise etapis. Just selles etapis antakse museaalidele nii ajalooline kui ka kultuuriline kontekst, mida muuseumi spetsialist oma põhitöö kõrvalt ehk ei jõua ise leida, arvestades eelpool mainitud survet teha tööülesandeid kiirelt kuid kvaliteetselt (Lepik, 2022). Just seepärast saaks kolmanda etapi kirjelduses olla väljastpoolt muuseumi inimese töö osakaal kõige suurem, isegi suurem kui muuseumitöötaja enda osakaal (Jeeser, 2020).

Teema olulisus väljendub vähesel kaardistatusel ja ülevaatest vabatahtlike rakendamisel museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel, eriti Eestis. Lõputöö kirjutamise eesmärgiks on anda ülevaade kas ja kuidas on seni Eestis kaasatud vabatahtlikke museaalide dokumenteerimis ja kirjeldamis ülesannetes, tuues sh välja mis on olnud senised head praktikad vabatahtlike kaasamisel ning arenguvõimalused.

Täitmaks püstitatud eesmärgi, viisin lõputöö raames läbi kuus poolstruktureeritud intervjuud Eesti muuseumispetsialistidega, kellel on museaalide kirjeldamise ja vabatahtlike kaasamise kogemus, et kvalitatiivse sisuanalüüsi põhjal saada ülevaade nende kogemustest ja hoiakutest vabatahtlike kaasamisel museaalide kirjeldamisse ning dokumenteerimisse.

Töö esimeses osas tutvustan kirjandusele tuginedes lähemalt, mis on kaasav muuseum ning mis rolli täidab selles vabatahtlik just museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimisega tegeledes. Toon kirjanduses välja murekohad, mis kaasnevad vabatahtlike kaasamisega, tuues näiteid ka arhiivinduse ja raamatukogunduse valdkonnast. Meetodi kirjelduse osas põhjendan, miks valisin just poolstruktureeritud intervjuud andmekogumismeetodiks ning kuidas ma täpsemalt saadud andmeid analüüsisin. Tulemuste ja järelduste peatükides seletan põhjalikult lahti, mis on intervjuueeritavate hoiakud, suhtumised, kogemused ja soovitusel vabatahtlike kaasamisel kogude töösse ning toon välja sarnasused ja/või erinevused kirjanduse ülevaates esitatud seisukohtadega.

Soovin tänada oma juhendajaid Krista Lepikut ja Kaie Jeiserit sisukate arutelude ja nõuannete eest töö kirjutamise ajal. Samuti tänan kõiki intervjuueeritavaid, kes võtsid aega minuga vestlemiseks ning oma arvamuste ning seisukohtade jagamiseks. Tänan retsensenti Elo Vent põhjaliku tagasiside ja väga heade ettepanekute eest. Suur tänu lähedastele ja sõpradele, kes mind sellel perioodil toetasid ning välja kannatasid.

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

Selles peatükis tutvustan kaasava muuseumi olemust, seletan põhimõisteid ja toon välja varasemaid uuringuid ning mõtteid, seoses vabatahtlike kaasamisega muuseumides ning museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel.

1.1. Kaasav muuseum

Kaasava muuseumi eesmärgiks on kogukondi ja üksikisikuid kultuuriliselt kaasata sh aidates ka neid, kes on muidu varasemalt kultuuritegevustest ja -sündmustest kõrvale jäänud (van Mensch, 2003). Inimeste kaasamist muuseumi tegevustesse nähakse viisina tõestada muuseumi olulisust ning aktuaalsust tänapäeva ühiskonnas (Simon, 2010). Kaasava muuseumi idee on välja kasvanud „uue muuseumi” lähenemisest. See peegeldab rahulolematust traditsioonilise muuseumi korraldusega, mille fookus on suunatud muuseumitöö meetoditele ja vähem muuseumi kui institutsiooni eesmärgi realiseerimisele (Vergo, 1989: 3). Kaasava muuseumi toimimiseks peab suures pildis vaatama ja tuvastama põhjuseid ning asjaolusid, mis takistavad inimestel kultuurielus osalemast (Mason, 2004: 65).

Simon (2010) toob välja neli kultuuriliselt kaasava projekti tüüpi: panustav (*contributory*), koostöö (*collaborative*), ühislooming (*co-creation*) ja võõrustav (*host*).

1. Panustav: külastajad panustavad kontrollitud keskkonnas spetsiifiliste objektide, ideede või tegudega.
2. Koostöö: külastajaid kaasatakse partneritena organisatsiooni poolt algatatud ja kontrollitud projektide loomisesse ning arendamisesse.

3. Ühislooming: kogukond ja organisatsiooni töötajad teevad projekti algusest peale koostööd, määrates koos kindlaks projekti eesmärgi. Töötajad ja kogukond loovad koos näituse/programmi tulenevalt kogukonna soovidest ning organisatsiooni kogudest.
4. Võõrustav: organisatsioon annab osa oma ruumidest ja/või vahenditest avalikkusele, et esitleda väljastpoolt organisatsiooni loodud programme.

Eestis leidub muuseume, mis juba oma algusaegadest peale on oma tegevuses tuginenud vabatahtlike tegevusele, kutsunud üles rahvast annetama (Õunapuu 2009), mis Simoni (2010) mõistes tähendab muuseumi tegevustesse panustamise võimaldamist (Lepik 2013, 64). Võimalust mööda kaasavad ka teised Eesti muuseumid vabatahtlikke või kogukondi oma tegevustesse, seda tunnustatakse Eesti muuseumide aastaauhindade raames kogukonna sõbra auhinnaga.

1.2. Vabatahtlik muuseumis

Miks üldse vabatahtlikke organisatsiooni tegevustesse kaasama peaks? Käger jt (2019: 71) on esile tõstnud mõningad põhjendused selleks, alates raskustest tööjõu juurde palkamisest kuni eelduseni, et sihtrühma liikmed ise viivad organisatsiooni sihtrühmadele tegevusi ellu (nt noorsootöö organisatsioonid). Tänapäeva vabatahtlikud soovivad aina enam panustada lühiajaliselt ja paindlikult ehk tegeleda mikrovabatahtlikkusega (Käger jt, 2019: 16). Mikrovabatahtlikule on tähtis lühike ajakulu, tegevustega koheselt alustamine ja ülesandepõhine töö (Samas).

Teine trend vabatahtlikkuses on professionaalne vabatahtlikkus ehk vabatahtlik, kes rakendab erialaseid teadmisi väljaspool oma töökohta (Käger jt, 2019: 17). Professionaalsed vabatahtlikud museaalide kirjeldamise kontekstis võivad olla nt käsitöölised, kes oskavad nt kudumite kohta anda täiendavat infot, millist tehnikat on seal kasutatud, millises regioonis on sellist tehnikat varasemalt harrastatud jne. Või fotograaf, kes oskab fotode kohta anda erialaspetsialisti poolset analüüsi. Professionaalsed vabatahtlikud saavad jagada väärtuslikke teadmisi museaalide kohta.

Vabatahtlikuks olemisega luuakse nii iseendale kui ka teistele vaba aja tegevusi (Orr, 2006: 202). Vabatahtliku panus võib hõlmata nii kergeid füüsilisi tegevusi (näituse ülespanek, külastajate

teenindamine jne) kui ka vaimset pingutust nõudvaid töid (näituse kureerimine, zooloogiliste objektide siltide pildistamine ja digiteerimine (Tann ja Flemons, 2008; Flemons ja Berents, 2012), museaalide dokumenteerimine. Vabatahtliku kaasamine muuseumitöö sisulisematesse ülesannetesse on aga olnud erialakirjanduses tõsiseks lahkkelide kohaks.

Muuseumi vabatahtlik on inimene, kes ei ole palgatud muuseumis töötamiseks, kuid kes panustab oma aega ja oskusi muuseumi igapäeva tegevusteks. Sellist tegevust kirjeldatakse asjaliku ajaveetmis vormina (ingl k *serious leisure*) (Edwards, 2007; Orr, 2006) Asjalik aja veetmine on süstemaatiliselt harrastuse- või vabatahtliku tegevusega tegelemine, mis on osaleja jaoks piisavalt sisukas, huvitav ja täisväärtuslik ning mille käigus osaleja omandab erioskuseid, teadmisi ja kogemusi (Stebbins, 2005: 185). Asjaliku aja veetmisega käib kaasas ka mõiste karjääri vabatahtlik (ingl k *career volunteer*), keda motiveerib tegevuste käigus saadavad isiklikud ja sotsiaalsed hüved (Cantillon ja Baker, 2020).

Tatsi (2011: 69) kirjutab, et nt ERMi kuraatorid jm eksperdid säilitavad publiku ees oma autonoomsust, vastutades näituste eest ja otsustades ise, mis on sobilikud narratiivid, teemad jne. Seega nemad vastutavad museaalide kirjelduste ja dokumentatsiooni eest. On arvamusi, et kui muuseum annab ligipääsu erinevatele aruteludele, tõlgendustele ja teiste isikute teadmistele museaalide kohta, võivad külastajad sattuda segadusse (Srinivasan jt, 2010: 746). Selline lähenemine tekitab raskusi mitte ainult vabatahtlike, vaid üldse kogukonna kaasamist museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise protsessi. Lisaks raskendavad vabatahtlike kaasamist ka nende kohta muuseumitöötajate seas levivad negatiivsed arvamused, nt arvatakse, et vabatahtlikud ei ole piisavalt professionaalsed (Edwards, 2007: 20). Van Menschi (2004: 9) sõnul näevad traditsioonilise muuseumi eelistajad (enamuse tööd eest vastutab kuraator, muuseum ei ole avalikkusele nii avatud), et „külastajad on võõrad ja sissetungijad” (Samas) ning ainult kuraatorid on spetsialistid, kes võivad museaalidega töötada. Dahli (2018) artiklis on esitatud näiteid, kuidas nt vanemkuraator ei kiitnud heaks vabatahtlike rakendamist külustusjuhtidena ja töötubade eestvedajatena (2018: 126) ning vabatahtlikud ise tunnetasid end personali poolt ignoreeritult (2018: 130).

Ka Tatsi (2011: 72) artiklist tuleb välja, et ERMi töötajad suhtusid esialgu konkursi „Oma näitus” (konkurss, mille raames julgustatakse publikul ise oma näitust korraldada) vastumeelselt ja tundsid ärevust oma otsustava positsiooni nõrgenemise üle. Ka seal tunti ärevust mõtte üle, et muuseumi ressursse kasutatakse ära tegevustes, mis ei pruugi olla muuseumi jaoks prioriteetsed ning tekitavad lisatööd (Samas). Igasugune koostöö kogukonnaga nõuab muuseumilt

lisaressursse ja ajalist pühendumist (Kont, 2021), mis ei ole kerge väljakutse ning loomulikult tekitab konflikte. Negatiivse suhtumise tagajärjed võivad olla kahjustavad nii vabatahtlikele kui ka töötajatele, tekitades mõlemas ebakindlust oma rollide suhtes (Edwards, 2007). Negatiivse suhtumise tagajärjel kahaneb vabatahtlike motivatsioon panustada oma aega ja energiat vabatahtliku tööle. Farmer ja Fedori (1999: 359-360) uuringu tulemusel on võimalik järeldada, et kui vabatahtlik tunneb, et organisatsioon ei toeta teda, siis suureneb tema soov organisatsioonist lahkuda. Seda tasub välja tuua, kuna Hewletti (2002: 58) andmetel on muuseumidel niigi raske leida vabatahtlike, kellel on vajalik digipädevus ja kellel on piisavalt aega, et panustada oma igapäevatöö kõrvalt veel lisaks oma vaba aega. Hewlett (Samas) tõi välja ka mure vabatahtlike motivatsioonis - kerge on leida vabatahtlikke, kes tahaksid tegeleda näitustega, kuid väga keeruline on sama öelda kogude töö puhul. Mõned head praktikad, mida Hewlett (2002: 59) tähendab olemasolevate vabatahtlike hoidmiseks ja motiveerimiseks on pakkuda neile tuge ning järelevalvet ja panna paika eeskirjad nagu intervjuude läbiviimine vabatahtlikega, ülesannete kirjelduste jagamine jne. Eeskirjade väljatöötamise on toonud välja ka Moreno (2007: 287). Kuna vabatahtlike töö haldamine ja nendega suhtlemine on aeganõudev, on mõistlik määrata kindel inimene, kes sellega tegeleb, nt palgates vabatahtliku koordinaatori (Moreno, 2007 ja Hewlett, 2002).

Eesti Muuseumiühingu Koguhoidjate ühendus (i.a) on välja toonud, et museaali täiendava kirjeldamise etappi (siis, kui museaali kohta on esmane info andmebaasi sisse kantud) on võimalik kaasata inimesi väljastpoolt muuseumi, seda sama mõtet toetab ka Jeaser (2020). Hewlett (2002: 53-54) ja Moreno (2007: 279) on mõlemad välja toonud, et mitmete erinevate ülesannete hulgas on vabatahtlikel lastud tegeleda ka kataloogimise ja uurimistööga. Holmes'i (2003: 342) sõnul tegelevad vabatahtlikud enamasti muuseumis külaliste teenindamisega. Edwardsi (2007) uuringus, mis viidi läbi kolmes Austraalias muuseumis, selgus, et enamuses tegelesid vabatahtlikud ekskursioonidega, külastajate teenindamisega ja uurimistööga. Edwardsi (Samas) töös ei tulnud välja see, et vabatahtlikud oleksid tegelenud museaalide kataloogimise, dokumenteerimise ning kirjeldamisega.

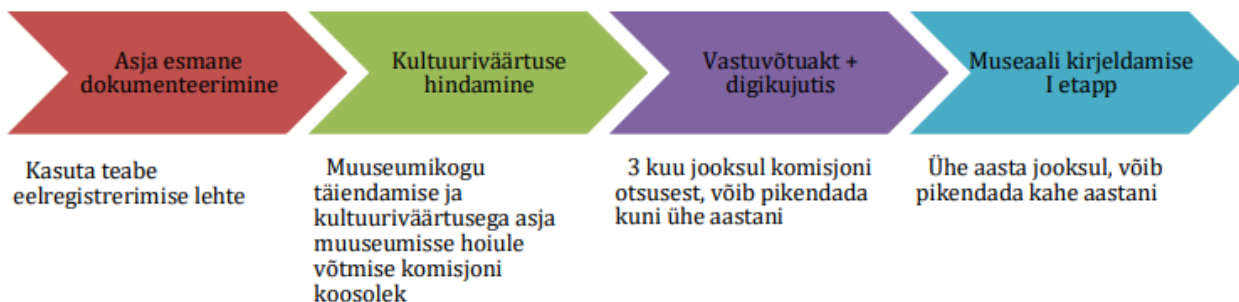
1.3. Mis on museaal ja selle dokumenteerimine

Selleks, et museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise olemusest ning tähtsusest aru saada, tuleb esmalt saada aru museaalist kui infokandjast. Bucklandi (1991) mõiste, informatsioon kui asi (*information-as-thing*), tähendab, et füüsiline ese kannab endas informatsiooni - olgu selleks kas tekst, pilt, ese vms. See mõiste seostub otseselt ka museaalidega. Tema sõnul on muuseum nagu infosüsteem, mis tegeleb info kogumise, säilitamise, otsimise ja analüüsimisega eesmärgiga saada teadmisi (1991: 354). (Samas) on informatsioon kui „asi” tõend millegi toimumisest ja seeläbi on ka museaal tõend ajaloo sündmustest ning ühiskonna arengust. Oluline on tähele panna, et osadel museaalidel on info väljaloetav (dokumendid, raamatud jne), aga on ka selliseid museaale, kus inimese poolse kirjelduse ja dokumentatsiooni puudumisel ei ole võimalik peale vaadates sellest infot ammutada ega aru saada. Navarrete ja Oweni (2016: 113) järgi on museaalid polüseemilised ehk kannavad endas erinevaid tähendusi - sõltuvalt kuidas neid eksponeeritakse, milliste objektidega nad seotud on, organisatsioonilised muutused jne. Ehk esemeliste objektidega edasi antav info on otseselt mõjutatud (ning ka muudetav) sõltuvalt sellest, kes on seda kirjeldanud, kas ja kuidas see on eksponeeritud, milliste museaalidega koos on seda esitletud jne.

Antud lõputöö fookuseks on vabatahtlike kaasamine museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel. **Eseme dokumenteerimine** on esimene asi, mida tehakse eseme vastuvõtmisel. Vastaval dokumendil teabe eelregistreerimisel kirjeldatakse eseme andmeid, mille kaudu on seda võimalik teiste seast ära tunda, koostatakse tulmelegend üleandja poolse informatsiooni põhjal, mis lisaks muule taustateabele kirjeldab ka eseme muuseumisse jõudmise teekonda ning lisatakse üleandja andmed (nimi, isikukood või registrikood ja kontaktandmed) (Nigulas ja Niinemaa, 2019: 6-7). Eset saab nimetada museaaliks alles siis, kui selle kohta on vastuvõtu akt vormistatud (vt joonis 1).

Museaali kirjeldamine järgneb eseme esmasele dokumenteerimisele. Museaali kirjeldamise esimeses etapis peab MuISi sisestama teatud hulk kokkulepitud andmeid, mis on vajalikud objekti tuvastamiseks ja leidmiseks andmebaasist (Nigulas ja Niinemaa, 2019: 11). Sõltuvalt, kas tegu on uue kogusse võetava esemega või enne MuISi kasutuselevõttu vastuvõetud museaaliga (ehk retrospektiivse sisestamisega) erineb tähtaeg, mis ajaks peab esimese etapi kirjeldus olema tehtud. Uue museaali vastuvõtmisel tuleb esimese etapi kirjeldus teha ühe aasta jooksul alates

museaali vastuvõttust, retrospektiivsel sisestamisel sõltuvalt muuseumi kokkulepitud ajakavast (Samas).

Joonis 1. Museaali muuseumikogusse vastuvõtu ja kirjeldamise töövoog (Nigulas ja Niinmaa, 2019: 6)

1.4. Kaasamine teiste mäluasutuste kirjeldamisel ja dokumenteerimise töödes

Vabatahtlike kaasamist museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel on museoloogias väga vähe uuritud, kuid siinkohal on võimalik tuua paralleele arhiivinduse ning raamatukogunduse valdkondadega. Raamatukogud on juba varasemalt kaasanud väljastpoolt inimesi raamatukogu teavikute märksõnastamise töösse. Raamatukogud ja ka arhiivid lasevad inimestel lisada märksõnu teavikute/arhivaalide kohta, mille tulemusel arenevad nende folksonoomiad. Trant (2009: 4) mõistab märksõnastamist kui kasutaja otsust terminoloogia kasutamise osas ja folksonoomiat kui tulemust kollektiivsest sõnavarast. Trant (2009: 4) on defineerinud ka mõistet **ühismärksõnastamine** (*social tagging*) - sotsiaaltehniline kontekst, mille raames toimub märksõnastamine, keskendub sotsiaalsele andmetötlusele ja võrgustikule. Raamatukogusõnastik (2022) on seda lihtsamalt lahti sõnastanud: „meetod sisu märgendamiseks ja kategoriseerimiseks kasutajate poolt vabalt valitud ning koostöös hallatavate märksõnade abil”. Golder ja Huberman (2006: 198) kasutavad selle kohta mõistet **kaasav märksõnastamine** (*collaborative tagging*), mis tähendab, et just tarbijatel lastakse lisada võtme- ja märksõnu teavikutele ja veebisissule. Nende sõnul on kaasav märksõnastamine kasulik just olukorras, kus pole kedagi, kes võtaks nõu raamatukoguhoidja rolli enda peale või kui on liiga palju materjale, mida üks spetsialist jõuaks klassifitseerida (Golder ja Huberman, 2006: 198).

Arhiivinduses ja raamatukogunduses on kaasava märksõnastamise puhul sarnased mured nagu muuseumis vabatahtlike kaasamisel kirjeldamisel ja dokumenteerimisel - spetsialist peab teatud määral kontrolli arhivaaride/teavikute/museaalide üle loovutama inimesele väljastpoolt institutsiooni (Poole, 2019: 19), kellel (tõenäoliselt) puudub erialane taust. Ka arhiivinduses ja raamatukogunduses on lahkkelisid, kui palju peaks spetsialist kontrollima tavakasutaja poolt lisatud märksõnu (Poole, 2019: 19). Trant (2009) toob välja, et kaasav märksõnastamine filtreerimata kujul võib tähendada museaali kohta valeinformatsiooni levitamist. Sama oht esineb ka raamatukogus ja arhiivis. Seetõttu ongi paljud mäluasutuste spetsialistid skeptilised vabatahtlike kaasamisega materjalide kirjeldamise ja dokumenteerimis etapis.

Lisaks märksõnastamisele on arhiivides kaasatud vabatahtlikke andmebaasidega töötama ja kataloogima ning saab tuua välja seose vabatahtlike tööpanuse ja väljaõppega. On välja toodud, et vead kataloogimisel võisid olla seotud asjaoluga, et vabatahtlikel puudus raamatukogunduse või arhiivinduse alane väljaõpe (Cantillon ja Baker, 2020: 273). Samuti on mure vabatahtlike erineva töö kvaliteediga, mis survestab tublimaid vabatahtlikke rohkem panustama, et töö saaks kvaliteetselt tehtud (Cantillon ja Baker, 2020: 274).

2. UURIMISPROBLEEMI PÜSTITUS

Kirjanduse ülevaatest selgub, et uurides vabatahtlike kaasamist muuseumi tegevustesse on peamiselt keskendatud nende rakendamisele muuseumi saalides (teenindamine, näituse ülespanek jne) ja uuringutele, millist sotsiaalset kasu vabatahtlikud sellest saavad, kuid ei hõlma vabatahtlike kaasamist spetsiifilistes museaalide dokumenteerimis- ning kirjeldamisprotsessides. Samuti ilmneb, et vabatahtlike kaasamine on osa „uue muuseumi” lähenemisest, et olla rohkem kogukondadele orienteeritud. Sellegipoolest muuseumide vastuoluline suhtumine raskendab vabatahtlike kaasamist nõ muuseumi telgitagustesse - ühelt poolt on muuseumid võtmas suunda kogukondi rohkem kaasata ja omavahel teadmisi jagada, teiselt poolt aga võivad muuseumi spetsialistid tunda, et nende rolli tähtsus on ohustatud (Tatsi, 2013: 43). Unustada ei tohi ka ajalise ressursi probleemistikku. Nagu ka eespool mainitud, peavad muuseumi spetsialistid vabatahtliku töö tagamiseks ja/või kontrollimiseks eraldama aega, mida muidu saaks kasutada muude ülesannete täitmisele (Jeeser, 2020 ja Tatsi, 2013: 43), mis ei ole mäluasutuste töötajate juba praegust tööaja killustatust arvestades (Lepik, 2022) kerge ülesanne. Siiski vabatahtlike rakendamine museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel on vajalik, kuna neil võib olla infot, mida muuseumi spetsialistidel ei ole või mida nad pole jõudnud ise leida. Tehniliselt aitaks vabatahtlike kaasamine täita teadmiste lünki museaalide kirjelduste kohta (nt tööstuspärand), kuid see jällegi tähendab muuseumitöötaja ajalise ressursi kasutamist vabatahtlikuga suhtlemiseks ning vajadusel info kontrollimiseks.

Uurimisprobleemiks on põhjaliku ülevaate puudumine vabatahtlike kaasamisest museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel. See tähendab, et puuduvad teadmised ning oskused vabatahtlike edukaks rakendamiseks museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel, mis omakorda tähendab teadmiste lünki museaalide kohta. Nt omavad endised tootvas tööstuses töötanud inimesed teadmisi toonase töö-, elukorralduse ja toodete kohta, kuid need teadmised ei ulatu museaali dokumentatsiooni ega kirjeldusse. Sellised lüngad aga omakorda raskendavad tulevikus uurijatel museaale ümbritsevat konteksti mõistmast.

2.1. Esmane eesmärk

Uurimistöö eesmärk on anda ülevaade kas ja kuidas on Eestis kaasatud vabatahtlikke museaalide dokumenteerimisse ja kirjeldamisse ning kas seda on võimalik teha muuseumitöötaja aega säästvalt nii, et ei teki ebaotstarbekat lisatööd. Viimase osaga seoses on alaeesmärgiks intervjuueeritavatelt kokku kogutud ettepanekute ja heade praktikate jagamine vabatahtlike efektiivseks juhendamiseks.

2.2. Uurimisküsimused

Lähtuvalt uurimisprobleemist ja eesmärgist on uurimisküsimused järgmised:

1. Millised on muuseumitöötajate suhtumised ja kogemused vabatahtlike kaasamisel museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel?
2. Millist juhendamist vajavad vabatahtlikud muuseumitöötaja hinnangul museaali edukaks kirjeldamiseks ja dokumenteerimiseks?
3. Kuidas oleks muuseumitöötaja hinnangul võimalik vabatahtlikke rakendada museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel võimalikult efektiivselt?

3. MEETODIKIRJELDUS

Selles peatükis kirjeldan, milline on uurimistöö lähenemine ja miks selle meetodi valisin. Toon välja, kes kuulus uurimistöö valimisse ja kuidas neid kaasasin. Samuti kuidas andmeid kogusin ja analüüsisin.

3.1. Lähenemine

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks viisin läbi poolstruktureeritud intervjuusid Eesti muuseumi spetsialistidega, st, et minu lähenemine on kvalitatiivne. Kvalitatiivse uuringu puhul peab uurija protsessi käigus olema avatud ja reflekteerima, mis aspektidest ta on või võib olla kallutatud ning kuidas see võib andmete tõlgendamist ning uuringu tulemusi mõjutada (Creswell ja Clark, 2007: 31). Uurija taust ja identiteet ei oma rolli mitte ainult andmete tõlgendamisel, vaid ka kuidas intervjuueeritavad ise uurijasse suhtuvad, kas nad julgevad olla temaga avatud jne. Seega on tähtis usaldusliku kontakti loomine intervjuuerija ja intervjuueeritava vahel (Laherand, 2010: 18).

Otsustasin just individuaalseid intervjuusid teha, kuna grüpiintervjuude puhul on oht, et osalised võivad rühmas tunda survet anda „õigeid” vastuseid selle asemel, et väljendada oma tegelikku arvamust. Samuti võib grupis välja kujuneda paar aktiivsemat intervjuueeritavat, mis võib raskendada kõigil osalistel võrdselt arutelus osalemast (Patton, 2002). Olgugi, et grüpiintervjuudel on ka omad positiivsed omadused, otsustasin siiski individuaalintervjuude tegemise kasuks, kuna selle puhul oli mul võimalus minna iga osalisega süvitsi ning vestlust paremini suunata kui grüpi puhul. Poolstruktureeritud intervjuude käigus sain lähtuvalt uurimisküsimustest ette planeerida intervjuus esitatavad küsimused, kuid lähtuvalt vestluse käigust nende järjekorda muuta või täpsustavaid küsimusi juurde lisada.

Lõputöö kasufaktor põhineb teema vähesel kaardistatusel rahvusvaheliselt, veelgi enam Eesti siseselt, mida raskendab ka asjaolu, et Eestis ei ole väga palju valdkonna spetsialiste, kellel on kogemusi vabatahtlike kaasamisega museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel. Intervjuud võimaldasid saada ülevaate muuseumi spetsialistide hoiakutest ning koguda ettepanekuid vabatahtlike edasiseks kaasamiseks. Kuna kvalitatiivse lähenemisega on tulemused mõjutatud mitte ainult uuritavate aktiivsusest ning nende kogemustest, vaid ka minu kui intervjuerija mõjutustest, ei ole võimalik antud uuringut üks ühele korrata ja saada teistkordselt samu tulemusi. Sellegipoolest oleks ankeetküsitluse puhul olnud keeruline saada uuritav avatult jagama oma ekspertiisi, kogemusi ja hoiakuid vabatahtlike kaasamise teemal.

3.2. Valim

Uurimisteedest lähtuvalt on valimis museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise kogemusega Eesti muuseumitöötajad, kellel on erinevad kogemused seoses vabatahtlike kaasamisega museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel. Davies (2010: 309) jõudis oma uuringu käigus mõttele, et kuna sõltuvalt muuseumi tüübist, selle suuruselt ja juhtimisstiilist on ka väljastpoolt muuseumi inimeste kaasamine erinev, on mõistlik koguda infot eri tüüpi muuseumidelt (2010: 309). Arvestades asjaolu, et enne lõputöö teema kinnitamist oli ette teada, et tõenäoliselt ei ole muuseumi kogukonnas väga palju spetsialiste, kes sellel teemal sõna oskaks või tahaks võtta, on minu valimi koostamise põhimõtted suhteliselt leebed. Minu uurimisküsimuste raames oli tähtis, et intervjueritavatel oleks endal kogemusi museaalide dokumenteerimise ja kirjeldamisega. Oli vajalik, et valimis oleksid olnud esindatud ka need töötajad, kellel on kokkupuuted vabatahtlike kaasamisega museaali kirjeldamisel ja dokumenteerimisel.

Arvestasin riskiga, et sellise taustaga vastavaid töötajaid ei ole piisavalt ja pean kaasama ka neid spetsialiste, kellel on museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise kogemusi, kuid vabatahtlike kaasamise aspekt puudub või on sellega seoses väga vähe kogemusi. Kirjeldamise kogemus oli seejuures tähtsam omadus, kuna selle puudumisel oleks intervjueritaval eeldatavasti väga raske olnud ette kujutada mida museaali kirjeldamine ja dokumenteerimine endast kujutab, mis oskused on selleks tööks vajalikud, mis on sagedaselt ettejuhtuvad küsimused ja probleemid jne. Seetõttu kuulusid minu valimisse just muuseumide (pea)varahoidjad, koguhoidjaid jt kogudega

tegelevad töötajad. Väga keeruline on märkida valimisse ebasobivaid isikuid ametinimetuste järgi, kuna sõltuvalt muuseumist ja selle eripärast, võib üks töötaja teha mitme inimese tööd ehk ei ole välistatud, et ka kuraator või muuseumi direktor oleks võinud valimisse sobituda.

Intervjueeritavad leidsin lumepallivalimiga. Koostasın kutse koos andmete haldamise infolehega, mille juhendaja Kaie Jeaser saatis Koguhoidjate ühenduse (KHÜ) infolisti. K. Jeaser on pikka aega muuseumides kogudega töötanud ja osalenud aktiivselt MuSi loomisel. Hetkel on ta Tartu Linnamuuseumi peavarahoidja ja KHÜ esimees.

Kutsele vastas üks KHÜ liige, kes andis mulle lisaks kaks kontakti, keda ma veel võiksin intervjueerida ning läbi selle soovitusel leidsin teise intervjueeritava, kolmandast kontaktist pidin loobuma, kuna muidu oleks ühest muuseumist olnud kolm esindajat. Kuna osalejaid oli siiski veel vähe, konsulteerisin K. Jeaseriga, kes veel võiksid intervjuudes osaleda. Ta pakkus välja viis kontakti, kellest kaks olid nõus intervjuud andma, kaks inimest ei soovinud intervjuus osaleda, aga soovitasid veel kolm kontakti, keda võiks kaasata ning üks ei vastanud kutsele. Eelmainitud kolmest soovitatud kontaktisikust vastasid kaks positiivselt kutsele intervjuus osaleda, kolmas ei vastanud kutsele.

Kokkuvõttes saatsin 11 kutset intervjuus osalemiseks, millele sain kokku seitse nõusolekut intervjuus osalemiseks, kaks keelduvat vastust ja kahele kutsele ei reageeritud. Kuna ühest muuseumist oleks olnud kolm intervjueeritavat, siis pidin ühest intervjueeritavast loobuma, jättes lõpuks alles kuus intervjueeritavat.

Intervjuudes osales kokku kuus Eesti muuseumispetsialisti, neist kaks töötavad samas muuseumis, ülejäänud neli on erinevates muuseumides. Kuna intervjueeritavate leidmine ei olnud kerge ülesanne siis ei saanud teha piiranguid kui palju on osalejaid nõ suurest, keskmisest või väike muuseumist. Uurides osalejate muuseumide tausta saab siiski öelda, et tegu oli keskmiste ja suurte muuseumitega. Intervjueeritavate arvamused osadel teemadel ei kattu ning samuti mängib suurt rolli ka muuseumide tööjõu suurus, mistõttu ei ole võimalik tuletada nende vastustest printsiipe ega teha suuri üldistusi, mis ulatuks Eestist väljapoole.

3.3. Andmekogumismeetod

Andmete kogumiseks viisin läbi individuaalsed poolstruktureeritud intervjuud, pidades silmas asjakohaseid intervjuu kava koostamise ning intervjuude läbiviimise võtteid (Creswell ja Clark, 2007; Kalmus jt, 2015; McNamara, 2022).

Selleks, et intervjuueeritavad saaksid oma hinnanguid ja kogemusi jagada, küsisin avatud küsimusi (Creswell ja Clark, 2007: 30). Intervjuu kavas on mitu kas küsimust, millele enamjaolt järgneb täpsustav küsimus. Intervjuude käigus ma ei jälginud, et esitada küsimusi täpselt kavasse kirjutatud stiilis - ma sõnastasin neid tunnetuse järgi ümber ja lisasin vajadusel selgitavaid küsimusi juurde. Küsimuste koostamisel arvestasin, et eelnevalt ettevalmistatud küsimused ei oleks kallutatud. Selleks, et vältida minu kui intervjuueerija kallutatust, võtsin arvesse McNamara (2022) soovitusi intervjuu küsimuste sõnastamiseks:

- kasutan avatud küsimusi - intervjuueeritavatel on võimalik oma enda sõnadega küsimustele vastada.
- Küsimused on neutraalsed, väldin hinnangute andmist.
- Küsimused on selgelt sõnastatud. Sh on tähtis, et ma tutvusin eelnevalt muuseumi valdkonnaga seotud sõnavara ja mõistetega, mida intervjuueeritavad tõenäoliselt kasutavad.
- Väldin „miks” stiilis küsimusi, kuna see võib tekitada intervjuueeritavatel tunde, et nad peavad oma vastust/seisukohta põhjendama ja/või kaitsema. See võib vähendada nende avatust mitte ainult konkreetse küsimuse, vaid ka edasise intervjuu osas.

Küsimused tulenevad uurimisküsimustest. Esmalt tegin iga uurimisküsimuse kohta 2-4 eraldi küsimust, mis on vajalikud uurimisküsimusele vastuse saamiseks. Seeläbi oli lihtsam mõtestada, millised peavad olema intervjuu küsimused. Kui iga uurimisküsimuse kohta olid teemad olemas, koostas vastavad intervjuu küsimused. Allpool on välja toodud teemad, mille põhjal koostas intervjuu kava (vt Lisa 1.). Intervjuu küsimusi koostades ma arvestasin võimalusega, et intervjuudes võib osaleda ka neid muuseumitöötajaid, kellel ei ole kokkupuudet vabatahtlikega varasemalt olnud, kuid kellel võib siiski olla kujunenud oma arvamus. Seetõttu lisasin kavasse ka küsimusi, mida sellisel juhul küsida, markeerides need ära kas siis „kogemustega töötajatele” või „kogemusteta”.

Esimese uurimisküsimuse (Millised on muuseumitöötajate suhtumised või kogemused vabatahtlike kaasamisel museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel?) pöörasin tähelepanu museaali kirjeldamise ajakulule ja kirjeldamiseks vajalikele oskustele ning teadmistele. Samuti uurisin intervjueeritava hinnangut senisele vabatahtlike kaasamisele.

Teise uurimisküsimuse (Millist juhendamist vajavad vabatahtlikud muuseumitöötaja hinnangul museaali edukaks kirjeldamiseks dokumenteerimiseks?) teemadeks oli, mida tasuks silmas pidada vabatahtlikke museaalide kirjeldamise protsessi kaasates, millist juhendamist ja tuge vajavad vabatahtlikud ning kuidas vabatahtlikke piisavalt välja õpetada museaalide kirjeldamiseks.

Kolmandale uurimisküsimusele (Kuidas oleks muuseumitöötaja hinnangul võimalik vabatahtlikke rakendada museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel võimalikult efektiivselt?) vastuse leidmiseks uurisin kas ja milliseid nippe kasutavad (kogemustega) intervjueeritavad vabatahtlikke juhendades ja/või abistades museaalide kirjeldamisel.

Intervjuud kestsid enamuses poolteist tundi. Kaks intervjuud kestsid ligikaudu 50 minutit. Enamasti olid intervjueeritavad väga avatud oma kogemuste ja arvamuste jagamisel, minu roll intervjuerijana oli aktiivselt kuulata ja pöörata tähelepanu kui mõnda küsimust saaks planeeritust ettepoole tõsta. Aktiivse kuulamise all ma peegeldasin tihti intervjueeritavate mõtteid ja küsisin täpsustavaid küsimusi. Aktiivne kuulamine oli tähtis vältimaks olukorda, kus intervjuu on stiilis „küsimus-vastus,” ilma, et mina intervjuerijana kallutaksin intervjuu kulgu oma arvamuste ja seisukohtadega.

Enamasti intervjuu esimesel poolel ma võtsin eesmärgiks saada aru, milline näeb intervjueeritava igapäevatöö välja ja mida museaali kirjeldamine ja dokumenteerimine tähendab nende sõnul. See oli tähtis minu kui intervjuerija seisukohalt, kuna mul puudub varasem kokkupuude kogude tööga, millest pikemalt räägin meetodi kriitika peatükis (peatükk 5.2.). Sellest tulenevalt oli oluline, et ma saaksin täpselt aru, mis tööd intervjueeritavad teevad ja kuidas nad museaali kirjeldavad ning dokumenteerivad. Seda täpsustamata oleksin saanud intervjuude käigus hulk andmeid, mida ma ei oleks suutnud lahti mõtestada.

Intervjuud alustades esimese asjana tutvustasin intervjueeritavale oma uurimistöö teemat ja eesmärgi. Samuti küsisin luba intervjuu lindistamiseks ja kinnitasin, et muudan transkriptsioonid anonüümseks. Intervjuu lõpus andsin teada, et töö valmides saadan töö intervjueeritavatele, et

nad saavad ka tulemustega tutvuda. Rõhutasin, et intervjueeritavatel on võimalus pärast transkriptsiooni valmimist tekst üle vaadata ja tagasisidet anda.

3.4. Analüüsimeetod

Andmete kogumise vältel salvestasin intervjuud, mille seejärel transkribeerisin. Intervjuud lindistasin kas diktofoniga või video teel läbiviidud intervjuude puhul ekraanisalvestus programmiga. Kõik töö jooksul kogutud ja loodud andmed (lindistused, transkriptsioonid, koodid) säilitasin kas Google Drive-is või Tartu Ülikooli OneDrive-is. Google Drive-is säilitasin transkriptsioone, kuna seal oli minu hinnangul kõige mugavam neid töödelda. Lindistusi hoidsin OneDrive-is. Kõikidele dokumentidele on ainult minul juurdepääs, kuid andmete analüüsiga alustades jagasin ühte transkriptsiooni oma juhendaja Krista Lepikuga. Samuti transkribeerimise protsessi lihtsustamiseks laadisin lindistused ülesse Tallinna Tehnikaülikooli kõnetuvastussüsteemi, mis tegi lindistustest tekstimassiivi, mida pidin seejärel korrastama.

Transkriptsioone proovisin kirjutada nii täpselt kui võimalik, kuid arvestades, et inimkõnes on tavapärane, et ühelt mõttelt minnakse teisele üle või keset lauset sõnastatakse oma algne idee ümber, pidin tegema pisimuudatusi selgema loetavuse tagamiseks. Eemaldasin järjest korduvad sidesõnad ja vahepeal kui lauset alustati uuesti, siis säilitasin ainult viimase öeldud lause.

Andmete analüüsimiseks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi. Transkriptsioone kodeerides kasutasin alguses suunatud kodeerimist - pöörasin enamjaolt tähelepanu nendele teemadele, mis haakusid varasemalt püstitatud uurimisküsimustega (Kalmus jt, 2015). Alguses kasutasin rohkem kirjeldavaid koode, mis materjaliga pikemalt töötades muutusid ka ühetaolisemaks, kuna nägin seoseid erinevate mõtete ja teemade vahel. Sellist protsessi nimetab Linno (2020) avatud kodeerimiseks. Kokkuvõttes saab öelda, et transkriptsioonid kodeerisin avatud ja suunatud kodeerimise tulemusena ehk pöörasin tähelepanu nii uurimisküsimustes sõnastatud teemadele, aga ei välistanud ka neid teemasid, mida ei olnud uurimisküsimustes mainitud.

Kvalitatiivse sisuanalüüsiga on võimalik intervjuude transkriptsioone analüüsida, võttes peale kirja pandud tekstide arvesse ka ridade vahele jäävad tähendust ja konteksti (Kalmus jt, 2015). Selle analüüsimeetodi puuduseks on aga asjaolu, et erinevaid tekste ei saa samadel alustel

võrrelda, suurte valimite läbitöötamine on raskendatud, mis omakorda tingib vähese üldistatavuse (Kalmus jt, 2015). Analüüs oli juhtumiülene ehk intervjuudes käsitlesin ühte konkreetset teemat (vabatahtlike kaasamine museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel) ja tulemuste peatükis (peatükk 4) toon välja intervjuueeritavate vastused, sh ka nende omavahelised erimeelsused. Tulemuste peatükki kirjutades kasutasin uurimisküsimusi ja kodeerimise tulemusel loodud kategooriaid. Vaatasin iga uurimisküsimuse puhul, mis kategooriad sellega haakuvad ning mis koodid omakorda aitavad uurimisküsimusele vastata.

4. TULEMUSED

Selles peatükis esitan Eesti muuseumi spetsialistide seas läbiviidud intervjuu tulemused. Intervjuudes küsisin intervjuueeritavate kogemusi seoses vabatahtlike kaasamisega muuseumi töösse, mis tüüpi ülesandeid lastakse vabatahtlikel teha ning millised on nende ja nende kolleegide suhtumine vabatahtlikesse. Intervjuueeritavatele olen omistanud koodid IN1, IN2 jne. Tulemuste esitamisel olen vastavate intervjuueeritavate koodid toonud välja sulgudes. Minu poolsed märkused ja täpsustused tsitaatides on välja toodud topeltsulgudes.

4.1. Muuseumitöötajate suhtumised ja kogemused vabatahtlike kaasamisel museaalide kirjeldamisel

Selles alapeatükis esitan tulemused esimesele uurimisküsimusele „Millised on muuseumitöötajate suhtumised või kogemused vabatahtlike kaasamisel museaalide dokumenteerimisel?”

4.1.1. Vabatahtlike kaasamise praktikad, kogemused ja suhtumine

Järgnevalt toon välja tulemused, mis peegeldavad esimese uurimisküsimuse esimest poolt ehk osalejate põhjendused, praktikad, kogemused ja ootused seoses vabatahtlike kaasamisega.

Põhjendused kaasamiseks

Nagu kirjanduse ülevaatest selgus, on vabatahtlike kaasamine museaalide kirjeldamisse ja dokumenteerimisse väljakutseid pakkuv, mis tekitab küsimuse, miks siis üldse kaasata?

Järgnevalt toon välja, miks osalejate muuseumid vabatahtlikke kaasama hakkasid ning mis on nende motivatsioon sellega jätkamiseks.

Küsimusele „Kuidas Teie muuseumis jõuti mõtteni kaasata vabatahtlikke museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise protsessi?“ vastas enamus osalejatest, et tööd on palju ja oli vaja leida viis, kuidas seda saab efektiivsemalt teha (IN2, IN3, IN4, IN5, IN6), seetõttu prooviti vabatahtlike kaasamist. Üks põhjendus oli muuseumide alarahastus, mis raskendab vajaliku lisatööjõu palkamist (IN1, IN4, IN5, IN6).

Vabatahtlikkust nähakse positiivse viisina lähendada muuseumit kogukonnale (IN3, IN4) ning tutvustada selliseid museaale, mida muidu ei eksponeerita (IN4): *„Ma arvan sellest väga hästi, sest et tegelikult ongi ju nii, et noh, muuseumid on inimeste ja kogukondade heaks. Kui need kogukonnad on nagu teistpidi ka kaasatud, mitte nii muuseum nende jaoks midagi teeb vaid, et nemad kõik saavad osaleda muuseumi kaudu siis selle kogukonna jaoks mingi lisaväärtuse tekitamiseks /.../. Muuseum on nii-öelda vahend, mitte ei ole /.../ eraldi asi, mille kaudu näidatakse kogukonna liikmetele mingeid asju, vaid nad ise ongi see muuseum, et see on suurepärane, kui asjad nii pidi lähevad.“* (IN3).

Seega vabatahtlike kaasamisega alustades oli peamine motivaator ajanappus. Nigulas ja Niinema (2019: 11) on museaali kirjeldamise juhendis toonud välja, et vastuvõetava museaali kirjelduse tegemiseks on aega üks aasta. Samas peavad kirjeldused olema kvaliteetsed. Siin tekib paradoks, kus piiratud aja jooksul nõutakse muuseumi spetsialistidelt aega nõudvate ülesannete täitmist, mida on väga keeruline jätkusuutlikult teha, mis tekitab vajaduse lisa inimjõu järgi.

Praktika

Selles alajaotuses tutvustan missuguseid töid on inimestel väljastpoolt muuseumi lastud teha. Kõigil intervjuueeritavatel on suuremal või vähemal määral kogemus väljastpoolt muuseumi inimeste kaasamisel MuISis kirjeldamisse. On kaasatud tudengeid, kes on tulnud muuseumisse lõputöö või praktika raames (IN1, IN2, IN3, IN4, IN5, IN6) või vabatahtlikud töötukassa kaudu, aga on ka neid, kes on tulnud omaalgatuslikult ega tee seda praktika läbimise raames. On olnud üksikuid juhtumeid, kus töötukassa vabatahtlik on saanud ka muuseumisse püsivalt või ajutiselt tööle (IN1, IN2).

2020. aastal olid muuseumid külastajatele kinni kehtestatud eriolukorra tõttu, mille tagajärjel olid mitmed muuseumitöötajad (külastusjuhid, infoletis töötajad, näitusesaalide valvurid jpt) järsku tegevuseta. Mitmed intervjuueeritavate muuseumid suunasid tegevuseta jäänud töötajaid museaale

kirjeldama (IN1, IN2, IN4) või museaalide vastuvõtu eelsele registreerimisvormi täitmisele (IN6).

Muuseumiti erineb see, millist tööd lastakse vabatahtlikul teha. Vabatahtlikele sobivaks ülesandeks on peetud näiteks andmete infosüsteemi sisestamise tööd, kus nad peavad kunagi paberile tehtud kirjeldusi MuISi ümber kandma (retrospektiivne kirjeldamine) (IN1, IN2, IN4, IN5): „/.../ meil on aastased kirjeldamise plaanid, ja seoses nende retrospektiivsete kirjeldustega siis muuseumidel on kõigil ministriumiga lepinguid, mis aastaks nad peavad jõudma need retrospektiivseid asjad ära kirjeldada, sisse kanda õigemini siis. Minu poolt küll, et mul on nagu tööalane huvi, et meil tegelikult oleks selliseid tublisid vabatahtlikud, kes aitaksid meil seda tööd ära teha.” (IN 4).

Fotode puhul lastakse vabatahtlikel fotosid nummerdada, pakendada (IN2, IN3) ja vahel ka pildi sisu kirjeldada (IN3). Vabatahtlikel on lastud muuhulgas ka arhiive korrastada (IN2, IN3): „Kogude lõikes siis saame anda neile selliseid lihtsamaid, näiteks esemete numereerimist, esemete puhastamist, aga oleme andnud ka näiteks fotonegatiivide sisu kirjeldamist.” (IN 3).

Vabatahtlikele on tööloiguna antud ka museaali vastuvõtu eelregistreerimislehtede täitmist (IN5, IN6). Samuti on ka kirjeldamise kokkupuuteta muuseumitöötajatele seda delegeeritud (IN6), kuid seda tööloiku pigem ei eelistata rohkem jagada (hetkel vähemalt). Üheks põhjuseks toodi välja, et see on topelttöö anda vabatahtlikule ette infot, mida registreerimislehele kanda selle asemel, et seda ise kohe teha (IN5). Teiseks põhjuseks oli aeg, mis kulub täidetud registreerimislehtede üle kontrollimiseks. Intervjueeritava (IN6) sõnul jõudis ta aasta jooksul vaadata üle 3000 museaali registreerimislehte, mis olid koostatud teiste (kirjeldamise kogemusteta) muuseumitöötajate poolt: „Nad ei kirjeldanud, aga nad tegid registreerimislehti. See on siis eelregistreerimine arvele võtmiseks. Sisestasid informatsiooni ja 50 kaupa seal viis-kuus inimest ja siis ma niimoodi võtan läbi, et eelmine aasta ma suutsin läbi töötada 3000 asja. Aga neid tuleb ju nii kontrollida, et sa võtad need asjad uuesti välja ja kontrollid ((koos)) asjaga, kas ta õigesti sisestas selle asja välja. Sa ei loe ainult kirjet, sest sa ju ei mäleta neid kõiki asju.” (IN6).

MuISi loogikast arusaamine ja seal kirjeldamine on paari intervjueeritava sõnul kas keeruline (IN3, IN4) või on liiga suur oht, et vabatahtlik võib muuta temasse mittepuutuvate museaalide kirjeldust (IN3). Selle puhul on osad rakendanud meetodit, kus nad lasevad vabatahtlikul sisestada info eelnevalt välja töötatud tabelisse (IN3, IN5), mis võimaldab tehtud kirjeldused hõlpsalt üle vaadata enne ülekandmist MuISi. Üheks näiteks toodi RIKi poolt välja töötatud

museaalide massimpordi tabeli kasutamine: „/.../ sellisel juhul on hästi hea kasutada museaalide impordi tabelit, mis on RIKi poolt välja töötatud, sellepärast et seal saab väga ülevaatlikult ka pärast juhendaja üle vaadata, et mida on tehtud. Sellepärast, et museaalide üksikshaaval avamine MuISis on märksa keerulisem. Ja pluss, tabelis saab ka kohe hõlpsasti korrigeerida need tüüpvead.” (IN5).

Massimporditabel on eelnevalt vormistatud Exceli tabel, kuhu tuleb sisestada kõigi MuISi kandmist vajavate museaalide andmed. Andmete ülekandeks tuleb täidetud tabel saata MuISi kasutajatoele (Nigulas ja Niinmaa, 2019: 21).

Kogemused

Selles alajaotuses kirjeldan milline näeb üldjoontes välja vabatahtliku kaasamine ajakulu ja vabatahtlike omaduste poolest. Eelnevalt tõin välja, et kõik intervjuueeritavad on kokku puutunud väljastpoolt muuseumi inimeste kaasamisega. Kaasatavate motivatsioonid on olnud erinevad - on olnud koolide ja töötukassa kaudu suunatud praktikante ning ka oma isikliku huvi tõttu panustavaid vabatahtlikke. Osad vabatahtlikud on jätnud niivõrd positiivse mulje, et neile on hiljem muuseumis ka tasustatud tööd pakutud (IN1, IN2).

Kulub väga palju aega, enne kui vabatahtlik õpib selgeks vajalikud tööetapid ning teda ei pea enam nii palju juhendama ega tema tehtud kirjeldusi tagantjärele parandama (IN2, IN3, IN4). Alustavale kirjeldajale muudab museaali kirjeldamise raskeks MuISi ülesehitus ja selle loogika (IN3, IN4). MuISis museaali kirjeldamise selgeks saamiseks peab algaja regulaarselt pikema perioodi vältel museaale kirjeldama (IN2, IN3, IN4, IN6): „/.../ kui sa tahad ainult kaks päeva teha, siis kindlasti ei ole mõtet üldse seda hakatagi õppima. Sellepärast, et kõigepealt sul läheb võib-olla kolm tundi, et me näitame ära, mis see on. Jaa siis sul läheb ilmselt nagu paar päeva, et noh, ütleme võib-olla kuskil kui iseseisvalt suudad juba mingi 5 kuni 7 objekti ära sisestada, et siis sa saad enam-vähem aru kus mis on. Aga see, et see siukeseks mõnusaks muutub või, et sa aru saad võtab ikkagi päris kaua aega.” (IN4).

Lisaks nõuab väga palju ajalist ressursi kaasamisele eelnevad ettevalmistused – arutada kolleegidega läbi, kas kaasata või mitte (IN4), leida vabatahtlikule sobilikud tööloigud (IN4, IN5, IN6). Pärast ka aktiivne suhtlus vabatahtlikuga (IN4, IN6), tema küsimustele vastamine ja kaasamine muudesse muuseumi üritustesse (IN1, IN5, IN6).

Intervjueeritavad töid välja, et on kaasanud koolide ja töötukassa praktikante. Praktikantide puhul on ette nähtud, mitu tundi nad peavad muuseumis töötama ja tihtipeale sellest etteantud ajast piisab, et jõuda sellisele tasemele, kus enam-vähem saadakse MuISis kirjeldamisega hakkama (IN1, IN2, IN4). Pärast praktika lõppu nad tihtipeale lahkuvad muuseumist ega panusta rohkem.

Osad intervjueeritavad töid välja, et motiveeritud vabatahtlike vähesus tuleneb ka sellest, et noored ei soovi museaale kirjeldada (IN1, IN6). Seda suhtumist on näha ka nende üliõpilaste puhul, kes on tulnud muuseumisse praktikat läbima, kuid ei soovi kogude ja arhiivitööga kokku puutuda (IN6): „*Jaa noh, isegi kui on praktikandid tulnud meile, siis nad ütlevad kohe „Meie ei taha kirjeldada,” see on esimene asi, „me oleme nõus kõike tegema, aga me ei taha kirjeldada, sest see on kohutav, kohutavalt igav.”*” (IN6).

Sellegipoolest nähakse vabatahtlike kaasamist positiivse arenguna muuseumi kogukonnas: „*Ma arvan, et see on väga hea sellepärast, et nagu MuIS on võib-olla liiga spetsiifiline, aga üleüldiselt nagu selline kaasamine nagu lähendab seda inimest või kogukonda siis selle muuseumiga ja muuseum seeläbi saab näidata, miks ta on oluline.*” (IN4).

Selles alapeatükis töin välja vastused esimese uurimisküsimuse esimesele poolele (vabatahtlike kaasamise praktikad ja kogemused). Nimetasin põhjused, miks muuseumid alustasid vabatahtlike kaasamisega, mis on vajalikud teadmised ja omadused, mida vabatahtlikult oodatakse ning milliseid tööülesandeid vabatahtlikele antakse. Järgmises alapeatükis käsitlen esimese uurimisküsimuse teise poole tulemusi.

4.1.2. Suhtumine vabatahtlike kaasamisse

Vabatahtlikke kaasates teadvustavad intervjueeritavad, et nad ei oota neilt samasugust tööpanust nagu muuseumitöötajalt, kuid tähtis on kvaliteet (IN1, IN2, IN4, IN6). Intervjueeritavad arvestavad vabatahtliku huvide, varasemate kogemustega ja proovivad anda nende huvide ja kogemustele vastavaid tööloike (IN2, IN3, IN4).

Ühe intervjueeritava sõnul on vabatahtlike kaasamisel positiivne see, et nemad kasutavad selliseid märksõnu museaalide kirjeldamisel, mille peale muuseumi spetsialistid ise ei tule. Muuseumi spetsialistid on oma valdkonnas niivõrd sees ja kasutavad selliseid märksõnu, mis

võivad väljaspool muuseumi olla kas vananenud või mille peale inimene, kes ei ole muuseumiga niivõrd seotud, ei tule: „/.../ vabatahtlikud mõtlevad hoopis teistmoodi, et näiteks ka märksõnu, kui panna. Muuseumitöötaja on nagu harjunud ühtede märksõnadega, mina lähtun rohkem sellest, mis oli meie see vana märksõnade süsteem, kartoteegi aegne, neid ma tean peast enam-vähem. Aga vabatahtlikud vahest üllatavad sellega, et mis märksõnu nemad oskavad leida. Need ei ole sugugi üldse valed, sest me peame mõtlema sellele, et me ei teeninda mitte ainult muuseumitöötajad, me teenindame Eesti inimesi. Neid, kes seda andmebaasi kasutavad ja lähtuma ka sellest loogikast, et kuidas inimene tänavalt näiteks mingit asja otsiks, millise märksõna kaudu.” (IN2). Üldjoontes nähakse üldise igasugust kogukonna kaasamist muuseumi tegevustesse väga positiivse arenguna (IN3, IN4): „Ma arvan sellest väga hästi, sest et tegelikult ongi ju nii, et noh, muuseumid on inimeste ja kogukondade heaks. /.../. Muuseum on nii-öelda vahend, mitte ei ole /.../ eraldi asi, mille kaudu näidatakse kogukonna liikmetele mingeid asju, vaid nad ise ongi see muuseum, et see on suurepärase, kui asjad nii pidi lähevad.”(IN3).

Vabatahtlike kaasamisel tuntakse muret juhendamisele kuluva aja pärast (IN2, IN3, IN4, IN5, IN6). See hõlmab endas eespool mainitud MuSis kirjeldamise väljaõpetamist ja tehtud töö üle vaatamist. Intervjueeritavate sõnul peavad nad kas oma enda töö miinimumi peale viima (IN3) või graafiku tegema selliselt, et vabatahtlikud harvem kohapeal käiksid (IN5), mistõttu on osadel intervjueeritavatel madal motivatsioon neid hetkel kaasata olenemata üldisest positiivsest suhtumisest (IN2, IN3): „Kui mul on valida, et kas ma tahan nüüd vabatahtlikke appi, siis ma pigem praegu ütlen ei. Sellepärast, et ma ei oska seda ajajuhtimist nii hästi teha, et ma saaks oma asjad, mida mul siin aasta-aastalt juurde tuleb, siukeseid olulisemaid asju, et ma jõuaks need ka ära teha. Et praeguste tööülesannete juures ütleks ei. Kuigi need on olnud nagu positiivsed, pigem on olnud jah.” (IN3).

Ootused vabatahtlikule

Kõige rohkem toodi välja, et kirjeldamise töö puhul on vajalik kirjeldaja tähelepanelikkus, lai silmaring (IN1, IN2, IN6), ainese tundmine (IN1, IN3, IN4) ja hea keeleoskus (IN1, IN2, IN3, IN4, IN5, IN6): „/.../ selle ainese tundmine mida sa kirjeldad, et kõik vajalikud elemendid sealt esemest saaksid sinna andmebaasi kirjeldatud. Nii, et hiljem ka inimesed sellest samamoodi aru saaksid, milline see ese on.” (IN3).

Samuti on vajalik oskus andmebaasidega töötada ja üldise digipädevus (IN1, IN2, IN3). Ehk vabatahtlikult oodatakse, et ta saab andmebaasiga töötada ja ta märkab nt seda, kui paberile koostatud kirjelduses on viga ega kannu seda MuSis sisse: „Jah, kui on mingid mõisted seal

mingitel etnograafilistel nõudel, et nad peaksid nagu läbi mõtlema, sest ka need kirjeldused, mis sellel ajal tehti, et need, kes vastu võtsid, et nad võib-olla panid ka nii, nagu neile öeldi seal. Et seal on ka võib-olla mingit täheviigu, sõna vigu, et mõiste vigu isegi.” (IN4).

Kõige tähtsam museaalide kirjeldamise puhul on siiski huvi sellist tüüpi töö vastu (IN4, IN6). Museaalide kirjeldamine on keeruline ja aeganõudev töö, mis vajab rutiinitaluvust. Huvi puudumisel museaali vastu ei pruugi vabatahtlik olla piisavalt motiveeritud jätkata panustamist museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimisele: *„/.../ tegelikult ma ütleks selle kohta, et sul peab olema huvi esemete vastu lihtsalt ja oskus võib-olla otsida iseseisvalt infot, kasvõi sealtsamast MuSi portaalist teistest muuseumidest. Aga võib-olla niisugune kerge oskus otsida lihtsalt, aga see tuleneb ikkagi inimesest - tal peab olema huvi esemete vastu, et kui esemed ei huvita, aga huvitab näiteks arvutiga töötamine, et siis see ei päästa.” (IN4).*

Olgugi, et vabatahtlikule ei ole samasugused ootused mis oleks näiteks kogudega tegelevale töötajale, eeldatakse temalt siiski põhiteadmisi, mis on vajalikud museaalide kirjeldamiseks nagu väga hea eesti keele oskus ja oskus andmebaasiga töötada. Sellegipoolest mängib väga suurt osa vabatahtliku enda huvi ning motivatsioon sellist tüüpi tööde tegemiseks, kuna tegu on ikkagi väga rutiinse ja kohati üksluse tööga.

On erinevaid põhjuseid vabatahtlike kaasamiseks, mis tulenevad nii muuseumi enda vajadustest kui ka kogukonna kaasamise eesmärgist. Museaalide dokumenteerimisse ja kirjeldamisse on kaasatud väga erinevaid inimesi - tudengeid, töötukassa vabatahtlikke/tööpraktikante, aga ka muuseumitöötajaid ise, kes tavapärast ei puutu oma tööülesannete raames museaalide kirjeldamisega kokku. Tööülesannetena eelistatakse delegeerida selliseid lihtsamaid ülesandeid, mis ei vaja väga palju juhendamist. Tõin välja ka intervjuueeritavate senised kogemused vabatahtlike kaasates ja tuleb välja vasturääkivus - algselt vabatahtlike kaasamisega taheti tööloike efektiivsemalt teha, kuid üksnes nende juhendamine ning tehtud töö ülevaatamine võtab palju aega.

4.2. Vabatahtlike juhendamise vajadus

Nagu eelnevalt ilmnes, hindavad intervjueeritavad vabatahtlike juhendamist museaalide dokumenteerimisel ajamahukaks - järgnevalt pöörangi tähelepanu sellele, millist juhendamist vabatahtlikud museaali edukaks kirjeldamiseks ja dokumenteerimiseks vajavad.

4.2.1. Juhendamine kirjeldamisel

Vabatahtlikud vajavad väga eriilmelist abi museaale kirjeldades (IN3, IN5). Teatud juhtudel peab vabatahtlikule üle seletama sündmuste ja seosobjektide lisamise (IN1, IN4). Samuti mainiti, et ka andmeväljade sildistamine ja täitmine võivad vajada muuseumitöötaja eeskuju (IN3). Küll aga on kõik vabatahtlikud erinevad ja samuti ka tugi, mida nad vajavad, on erinev (IN2, IN3, IN5).

Juhendamise stiil on osadel selline, kus alguses põhjalikult tutvustatakse MuISi ja koostatakse koos koguhoidjaga kirjeldus (IN4). On ka nii, kus vabatahtlikule näidatakse tööetapid ette ja lastakse iseseisvalt toimetada koos juhendiga, aegajalt käib muuseumispetsialist vabatahtlikku abistamas ja vaatab tehtud töö üle (IN2). Selleks, et vabatahtlikud saaksid kirjeldamise selgeks, eelistatakse, kui nad teevad vajalikud parandused ja täiendused ise, kuid on ka hetki, kus on kergem, kui töötaja täidab ise mõned vormid ära (IN4, IN5).

Osad intervjueeritavad mainisid, et koroonapuhangu ajal 2020. aastal, kui muuseumid avalikkusele suletud olid, jäid mitmed töötajad järsku tegevusetu. Asendustegevusena lasti neil samuti teha MuISis kirjeldusi. Neile anti lihtsamad kirjeldamise ülesanded, kuid ka töötajaid oli vaja juhendada ja abistada (IN1, IN2, IN4): *„Nendel koroonal aegadel, eriti sellele esimesele koroonalainele ajal, kui kõik kinni pandi, siis oli ka probleem, et muuseum oli ju külastajatele kinni, et mida teevad need, kes siis tegelikult ongi giidid või infoletid kes töötavad, et nendele tegevust leida selleks perioodiks. Jaa me kasutasime neid sellel ajal ära just museaalide kirjeldamisel. Nii et ka panime nad lihtsamaid tööõidikusid kirjeldama.”* (IN2).

Intervjueeritavate juhendamise stiilid on erinevad ning olemasolevate andmetega on keeruline anda objektiivset hinnangut, milline nendest on kõige parem eriti arvestades, et kõik inimesed on erinevad ning vabatahtlikel on ka erinevad soovid. Mõned tahavad aktiivset juhendamist, kuid on ka inimesi kes eelistavad rohkem iseseisvat tegutsemist.

Koroonapuhang on mõningatele intervjueeritavate muuseumidele andnud kogemusi olemasolevate töötajate, kes igapäevaselt kogude tööga kokku ei puutu, rakendamisel museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel. See kogemus toob välja, et museaalide kirjeldamine ja dokumenteerimine on keeruline ka muuseumi enda töötajatele, kes sellega varasemalt kokku puutunud ei ole.

4.2.2. MuIS

Lisaks juhendamisele museaalide kirjeldamisel vajavad vabatahtlikud tuge ka MuISi kasutamisel. Nii raskendavad vabatahtlike kaasamist probleemid seoses MuISiga ja selle kasutusjuhenditega (IN3, IN4). Toodi välja, et MuIS ei ole oma olemuselt kasutajasõbralik ja selle loogikast aru saamine võtab tükk aega (IN3, IN4).

MuISi kasutataval muuseumidel on ligipääs ka juhendile, kuid need ei ole piisavalt põhjalikud ega hõlma seda infot, mida kirjeldamisel tegelikult vaja (IN3, IN4). Seda sama on ka tegelikult Muinsuskaitseamet tunnistanud, et MuIS on tehniliselt ja moraalselt iganenud, mille pärast arendatakse MuIS 2.0 (Muinsuskaitseamet, i.a-b). Intervjueeritavatel on suured ootused peagi välja tulevale arendusele (IN3, IN4): „/.../ see MuISi süsteem on keeruline. Et seal on mingi teatud loogika, et kas sul on see loogika või sul ei ole seda loogikat ja see ei ole vanusest isegi tingitud.” (IN4).

„Mingid reeglid on, aga need on ikkagi piisavalt nii-öelda loomingulises seisus veel, et ei välista nagu eksimuste tekkimist, eks ole. Pluss see andmebaasi enda ülesehitus ja see kujundus lahendus ka. Et eksida ikka saab jaa.” (IN3).

Algajad vajavad museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel juhendamist erialaspetsiifiliste oskuste osas, kuid tuleb arvestada, et igähele peab erinevalt lähenema. Juhendamise stiilid on intervjueeritavatel erinevad. On intervjueeritavaid, kes eelistavad vabatahtlikul lasta teha nii palju, kui ta ise saab ilma suurema sekkumiseta, kuid ka neid, kes eelistavad mõned etapid ise ära teha. Juhendamise teeb keeruliseks praegune MuISi versioon, mis ei ole kasutajasõbralik ning vigade tekkimise tõenäosus on väga suur.

4.3. Vabatahtlike rakendamine museaalide kirjeldamisel võimalikult efektiivselt

Vabatahtlikud vajavad intervjueeritavate sõnul väga eriilmelist abi ja tihtipeale on kõige ajamahukamaks osaks MuISi tundma õppimine. Järgnevalt toon välja intervjueeritavate praktilised kogemused ja nende enda soovitud, mis võivad olla abiks ja toeks teistele muuseumispetsialistidele, kes on kaasanud või kaaluvad kaasata vabatahtlikke. Soovitud puudutavad vabatahtlike ülesannete omadusi ja tööriistu. Samuti milliseid vabatahtlikke eelkõige kaasata, kust leida museaalide ainesest huvitatud vabatahtlikke ning kuidas planeerida vabatahtliku töökorraldust ja tegevusi sellisel, et ei tekiks pingeid ülejäänus kollektiivis.

4.3.1. Soovitud museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel

Intervjueeritavad tõid välja, et MuIS on keerulise ülesehitusega ning väga kerge on seal kogemata vigu teha. Vabatahtlike poolt tehtud vigade parandamine võib nõuda väga palju aega sõltuvalt, kui ulatuslikud need vead on (paarist museaalist kuni 50ni ja rohkem). MuISi keeruline disain ja kasutamine on üks põhjus, miks intervjueeritavad ei anna vabatahtlikule alguses keerulisi ülesandeid, vaid kergemaid töid (IN2) ning selliseid, mis pakuvad kohe eduelamuse (IN3). Eelmises alapeatükis tõin välja vahetabelite kasutamise praktika (IN3, IN5), mida võiksid ka teised muuseumid, kes tegelevad retrospektiivse kirjeldamisega, rohkem kasutada (IN5). Sellega on hea üle vaadata vabatahtliku koostatud kirjeldused ja ei ole ohtu, et teiste mitte seotud museaalide kirjeldusi oleks muudetud (IN3).

4.3.2. Vabatahtlike leidmine, kaasamine ja motiveerimine

Rohkem töid intervjueeritavad välja probleemi, et kui tekibki tahtmine kaasata vabatahtlikke, siis neid ei ole piisavalt palju leida (IN1, IN2, IN3, IN4, IN6), kuid tunnistati ka, et ei ole ise aktiivselt vabatahtlike otsimisega tegelenud (IN4) „*.../ kuidas leida neid vabatahtlikke, kes just sobivad MuISi kirjeldajateks, et see on nagu... ei ole väga lihtne. Ei ole otseselt küll niimoodi konkreetselt üritanud otsida, ütlen ausalt.*” (IN4). Tasub arvestada, et muuseumitöötajate praegusele töömahule oleks veel eraldi vabatahtlike otsimine lisaülesandeks. Need vabatahtlikud

ja praktikandid, kes on nõus tulema muuseumisse panustama, ei taha tihtipeale tegeleda just MuISis kirjeldamisega, kuna see on nende jaoks liiga üksluine töö (IN6).

Eelneva põhjal on selge, et muuseumides on raskusi leida motiveeritud vabatahtlikke. Üks ettepanek on kaasata kindla eriala spetsialiste või „fanaatikuid”, kellel on teadmised just teatud tüüpi museaalide kohta (IN2, IN4) ja panna nende teadmised MuISi kirja nt koguhoidja abiga (IN4): „*Jaa no näiteks ma vaatan selle sama sotsiaalmeedia puhul, see Nostalgiline Tartu ((Facebooki grupp)). Neid fanatte on väga palju, kes mingisuguse spetsiifilise erialaga tegelevad, need fanatid tuleks üles leida ja ma usun, et nad võib-olla väga-väga suure kirega võiksid tegeleda ka mingisuguse sellise valdkonnaga, mis nendele huvi pakub muuseumis samamoodi.*” (IN2). Muuseumi juures tegutsevatest seltsidest on tõenäoliselt võimalik leida erialase taustaga inimesi (pedagoogid, endised mäluasutuste töötajad jne), kes on motiveeritud museaalide kirjeldusi tegema ja kellel on ka kitsamaid teadmisi, mida saavad jagada (IN2).

Vabatahtlike motiveerimisest rääkides tegid osalejad ettepanekuid luua või täiendada olemasolevat motivatsioonipaketti (IN1), nt tasuta piletid ja lõunad (IN4). Praktikas vabatahtlikke premeeritakse ja korraldatakse väljasõite (IN5), mis võib ka olla ettepanek teistele muuseumidele, kes seda praktikat veel ei harrasta. Sellega seoses on kahe intervjuueeritava muuseumis loodud eraldi ametikoht vabatahtlike koordineerimiseks (IN1, IN4), kelle ülesandeks on jagada infot vabatahtlikele toimuvate ürituste ja võimalike tööloikude kohta ning jagada infot teiste kolleegidega. Ka välismaal, kus vabatahtlikkus on aktiivsem, on see levinud praktika (IN6): „*Jaa ma sain aru, et see on palju suurem töö, kui nagu meil ((Eestis)) see on, et antakse kellelegi lihtsalt ülesandeks. Tegelikult seal on see vabatahtlikkus nagu ametikoht. Inimene tegelebki ainult vabatahtlike tööle võtmisega, otsib neile, ütleme muuseumi seast, vaatab mis profiilid on, kes millele sobib, kui kauaks, sõlmib nendega mingisuguseid lepinguid /.../*” (IN6).

Üks võimalus tekitada vabatahtlikus positiivseid tundeid just museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise vastu on talle teadvustada, miks on muuseumidele ja uurijatele tähtis, et museaalide kohta käiv info oleks korrektne ja avalikult kättesaadav (IN4). Noortele võib-olla tasub rõhutada, kuidas MuISiga töötamise kogemus saab ka neile endale väärtuslik ja kasulik olla (IN1): „*/.../ noore inimeseni viia see teadmine, et kui ta tööjõuturule tahab siseneda, siis on igasuguste andmebaaside tundmine, sealhulgas ka MuIS, väga kasulik, et sa ikkagi saad panna enda sellesse elulukku ((CV-sse)) /.../*” (IN1). Teavitustöö tulemusena saab vabatahtlik aru, miks see mida ta teeb on oluline ning väärtustab seda rohkem. Tegevuste väärtustamine võib olla hea motivaator eriti olukordades, kus tegevused ise on väga rutiinsed. Samuti kaasamine muuseumi

tegevustesse tekitab kollektiivse tunde, mis võib suurendada vabatahtliku motivatsiooni muuseumisse kauemaks jääda panustama.

Intervjueeritavad on ise kirjeldanud, et museaalide kirjeldamine ja dokumenteerimine on rutiini nõudev ning on väga raske leida sellest tööst huvitatud vabatahtlikke. Mõned näpunäited, mida saab eelneva põhjal välja tuua, on teavitustöö museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise kasulikkusest nii ühiskonnale laiemalt kui ka vabatahtlikule endale (saab töökogemusi, aga ehk ka soovitajaid).

4.3.3. Mida silmas pidada vabatahtlike töökorralduses

Vabatahtliku kaasamisel peab arvestama, et see nõuab väga palju aega, planeerimist ja suhtlemist vabatahtlikuga (IN4, IN6): „*Hästi kannatlik peab olema ja hästi kiitma ja panna inimest uskuma. Mina ütleks, et üldse õpetamise puhul, ükskõik mida sa õpetad, see psühholoogiline pool on ikka ääretult oluline. /.../ ütleme, et tähelepanu osutamine, kui sa võtadki vabatahtliku, kui sulle tuleb inimene tõesti, et sa siis pead ennast andma ja see on väga väsitav, aga seda tuleb teha ja tuleb siis doseerida ja kuidagi mõelda. Ma olen seda õppinud, et see on nagu vast selle aluseks üldse.*” (IN6). Seoses ajakuluga toodi välja, et korraga tegutsevate vabatahtlike hulka on mõistlik hoida madalal, et vältida võimaliku konflikti tekkimist ülejäänud muuseumi kollektiiviga (IN4). Vabatahtlike ja muuseumitöötajate kokkupõrgete tagajärjel langeb vabatahtliku motiveeritus muuseumi töösse panustada. Otseselt ei pea tekkima isegi otsest konflikti selleks, et vabatahtlik muuseumi tegevuste osas huvi kaotab. Kui muuseumi personal ei anna vabatahtlikule piisavalt tagasisidet, ei tunnusta teda ning on ise oma suhtumises pessimistlikud, siis see peegeldub välja kui vabatahtliku mitte aktsepteerimine ning see mõjub vabatahtliku rolli tunnetusele negatiivselt.

Intervjueeritavate kogemuste järgi on keeruline leida motiveeritud vabatahtlikke, kes tahavad tegeleda museaalide kirjeldamisega. Üks ettepanek on teadvustada potentsiaalselt tulevastele vabatahtlikele kirjeldamise olemust, tähtsust ja kasu vabatahtlikele endile. Motiveeritud vabatahtlikke oleks hea otsida just sellistest gruppidest, kuhu koonduvad inimesed, kes tunnevad huvi teatud kitsaste teemade vastu, nt Facebooki grupp Nostalgiline Tartu. Kõige olulisem tähelepanek intervjueeritavate vastuseid kõrvutades oli eraldi ametikoha vajadus vabatahtlike koordineerimiseks (IN1, IN4, IN6), et hoida vabatahtlike motivatsiooni ja koordineerida nende

tegevusi. Üldiselt võib öelda, et motiveeritud vabatahtlike leidmine ja kaasamine peab olema läbi mõtestatud protsess.

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Selles peatükis toon lähtuvalt uurimisküsimustest välja intervjuude tulemuste kattuvused ja erinevused kirjanduse ülevaates käsitletud allikatega. Peatüki lõpus arutlen meetodi õnnestumiste ja kitsaskohtade üle ning pakun välja edasised uurimisvõimalused.

Museaalide kirjeldamisel vabatahtliku kaasamise kogemusega muuseumitöötajate intervjuudest ilmnes, et enamikel juhtudel vabatahtlikud aitavad täiendada kirjeldatud museaalide koguhulka MuISis, tehes kirjeldusi eelnevalt muuseumitöötaja poolt välja valitud kindlate museaalide kohta, sh ka retrospektiivseid kirjeldusi. See läheb kokku Simoni (2010) kultuuriliselt kaasava projekti tüpoloogiaga, millest üks on „panustav”. Vabatahtlik panustab kontrollitud keskkonnas spetsiifiliste objektide, ideede või tegudega (Simon, 2010).

Tihti leitakse, et vabatahtlikud ei ole piisavalt professionaalsed (Edwards, 2007: 20) ja on tuntud muret muuseumispetsialistide autoriteedi vähenemise pärast vabatahtlike kaasamisel (Dahl, 2018; Poole, 2019; Tatsi, 2013) kuid intervjuude tulemuste põhjal ei saa öelda, et Eesti muuseumispetsialistid ilmtingimata sama arvavad (küll mõningate eranditega). Vabatahtlike kaasamisel on positiivne see, et nende lähenemine ja mõtlemine aitab muuta museaalide kirjeldused ka inimesele väljastpoolt muuseumi kergesti leitavaks ja arusaadavaks, mida saab natukene võrrelda kaasava märksõnastamisega (Golder ja Huberman, 2006: 198) mida rakendatakse ka raamatukogudes ja arhiivides. Sellegipoolest kinnitavad intervjuude tulemused asjaolu, et vabatahtlike kaasamine võtab väga palju muuseumitöötaja aega ja energiat, mis raskendab nende kaasamist (Kont, 2021).

Intervjueeritavad väljendasid muret, et ei ole leida piisavalt selliseid vabatahtlikke, kes oleksid piisavalt motiveeritud museaale kirjeldama ja üldse kogude tööga tegelema. Keerulisus seisneb peamiselt kahes asjas: põhitöö kõrvalt on raske eraldada aega vabatahtlike otsimisele, nende sooviavalduste ülevaatamisele ja vastuskirja saatmisele. Teine mure on motiveeritud vabatahtlike vähesus, mida tõi välja ka Hewlett (2002), kelle kirjelduse järgi on nt võrreldes näituste alaga keeruline leida kogudesse vabatahtlikke. Viimane saab olla mõnevõrra seotud ka

mikrovabatahtlikkuse trendiga (Käger jt, 2019: 16). Museaalide kirjeldamine on liiga keeruline ja ei ole võimalik, et algaja saab selle paari päevaga selgeks, kuna see nõuab regulaarselt tegutsemist rutiini kinnistumiseks. Mikrovabatahtlikkuse puhul eelistatakse töid, mida saab teha interneti olemasolul kaugtööna, kuid muuseumiti erineb kas seda on võimalik tagada või mitte. Retrospektiivsel kirjeldamisel on seda võimalik korraldada, aga see jällegi eeldab, et vabatahtlik on juba museaalide kirjeldamisega enam-vähem tuttav ja loonud muuseumiga usaldusliku suhte.

Nagu eelnevalt muuseumitöötajate kogemustest ilmnes, vajavad vabatahtlikud esmakordselt kogude tööga kokkupuutudes põhjalikku väljaõpet. Intervjueeritavatel on nii erinevad juhendamisstiilid ning arvestades, et vabatahtlikke on ka erinevaid, ei ole võimalik intervjuude põhjal kindlat soovitusi anda, kuidas vabatahtlikke juhendada peaks. Intervjueeritavate vastuste põhjal saab öelda, et on juhendajad, kes tutvustavad vabatahtlikule alguses väga põhjalikult MuSi olemust ning aitavad koos esimese kirjelduse teha, kuid on ka neid, kes pigem lasevad vabatahtlikul iseseisvalt tegutseda ja tema töid kontrollitakse pisteliselt.

Intervjueeritavate sõnul on vabatahtlikel kõige keerulisem MuSi kasutama õppida ja see võtab alguses väga palju aega nii vabatahtlikul endal, aga ka juhendajal (vigade parandused, vabatahtliku tähelepanu pööramine tüüpvigadele, mida edaspidi vältida). Samuti ilmnes intervjuudes, et sündmuste ja seosobjektide lisamine on keeruline vabatahtlikele ning isegi muuseumitöötajatele, kes puutuvad kogudega ja museaalide kirjeldamisega kokku. Kolmandana toonitati andmeväljade sildistamist ja täitmist, mis ei ole MuSi juhenditega reguleeritud, seega vajab muuseumitöötaja eeskujut. Cantillon ja Baker (2020) on toonud välja, et vigu kataloogimisel seostatakse vähesel määral väljaõppega, aga ka vabatahtlike enda huvi puudus mängib rolli, mis võib omakorda olla koormaks ülejäänud asutusele. Seda enam on tähtis vabatahtlikule kohe alguses teha põhjalik väljaõpe, et suuremaid tüüpvigu vähendada.

Kõige enam toonitasid osalejad, et MuSi kasutama õppimine võtab vabatahtlikul palju aega. Seega on vaja juhendajapoolset põhjalikku ülevaatamist (vähemalt alguses). See on osaliselt tingitud süsteemi keerulisest ülesehitusest, mis ei vasta tänapäeva nõuetele (Muinsuskaitseamet, i.a-b). Kasutajamugavuse probleemi lahendamiseks on arendusel MuS 2, mille eesmärgiks on „pakkuda paremat ja kasutajasõbralikumat juurdepääsu Eesti muuseumikogudele ning luua muuseumidele kaasaegne lahendus, mis toetab muuseumikogude säilitamist ja haldamist,” (Muinsuskaitseamet, i.a-b). Osad intervjueeritavad väljendasid suuri ootusi uuele süsteemile ja loodetakse, et see aitab natukene olukorda paremaks muuta. MuS 1 kasutamiskogemusel töid osad osalejad välja, et on võimalik lasta vabatahtlikel koostada museaalide kirjeldusi vahetabelis,

kus juhendaja saab kergelt tehtud kirjeldused üle vaadata enne, kui need lähevad MuISi ülesse. Kuna MuIS on siiski keerulise loomuga ning vabatahtlikul on vaja kohest eduelamust, et saada piisavalt motivatsiooni edasi tegutseda, on mõistlik anda alguses kergemat tüüpi ülesanded.

Intervjuude põhjal saab järeldada, muuhulgas on hea praktika palgata inimene, kelle põhitööülesanne on vabatahtlike tegevuste koordineerimine, nendega aktiivne suhtlemine ning motivatsioonipakettide väljatöötamine, mis aitab vabatahtlike juhendajatel natukene koormust vähendada, aga ka kogu vabatahtlike kaasamise protsessi eesmärgi päraselt korraldada. Vabatahtliku koordinaatori palkamise praktika, aga ka kindlate eeskirjade väljatöötamine on soovitatud ka varasemates uuringutes (Moreno, 2007; Hewlett, 2002). Aktiivne suhtlus vabatahtlikuga aitab tekitada tunde, et organisatsioon hoolib vabatahtlikust, mis omakorda vähendab vabatahtliku lahkumise tõenäosust (Farmer ja Fedori, 1999: 359-360).

Mõningad intervjuueeritavate poolset ettepanekud oli otsida kitsa erialase taustaga inimesi kindlatest gruppidest ja kaasata neid museaalide kirjelduste koostamisele või täiendamisele nt käsitöölised, muuseumisõbrad jne. Sarnast asja toonitas ka Jeaser (2020) oma ideega kaasata vabatahtlikke just täiendava kirjeldamise etapis (kolmas ehk ka viimane etapp), kuna selles etapis on vabatahtliku kaasamine tema hinnangul kõige kergem ja tulemuslikum.

5.1. Meetodikriitika ja edasised uurimisvõimalused

Alljärgnevalt käsitlen valimi moodustamisega ning andmete kogumise ja analüüsiga seotud õnnestumisi ning kitsaskohti.

KHÜ listi saadetud kutsele vastas üks osaline, ülejäänud osalised leidsin lumepalli valimiga. Intervjuu kava koostades olin arvestanud võimalusega, et valimisse sobivad äärmisel juhul ka inimesed, kes ei ole vabatahtlikke juhendanud museaalide kirjeldamisel, kuid ei märganud seda uuringu osalemise kutses välja tuua. See võib olla üks põhjus, miks esialgsele uuringukutsele nii vähe vastajaid oli. Teine põhjus võib olla, et kutse tuli liiga mahukas, mistõttu mitmed potentsiaalsed osalejad võib-olla ei süvenenud sellesse. Seetõttu osutus kasulikuks, et KHÜ listi kutsele vastaja jagas mulle soovitusi, keda veel kaasata võiks ning ka kaasjuhendaja K. Jeaseri

ettepanekud, tänu millele sain luua kontakte rohkemate inimestega, kes siis kas olid nõus osalema või suunasid edasi teiste potentsiaalsete osalejate juurde.

Pool-struktureeritud intervjuule kohaselt oli mul võimalik küsimuste järjekorda muuta, aga ka täiendavaid küsimusi juurde küsida. Nagu meetodi peatükis välja tõin, on individuaalintervjuude eeliseks parem juhitavus võrreldes grüpiintervjuudega, kuid see omakorda võib osutada ka meetodi miinuseks, kuna minul intervjuueerijana oli suurem võim vestlust suunata, mis samaaegselt võis põhjustada ka selle alateadlikku kallutamist. Õppisin järjest intervjuudel vestluse kulgu suunama - eriti kui intervjuueeritavad kaldusid minu püstitatud teemast kõrvale. Osad intervjuueeritavad olid rohkem suletud, mille tõttu pidin kohapeal rohkem küsimusi esitama, kui olin algselt planeerinud. Etteplaneerimata küsimuste esitamise ja vestluse suunamise käigus võis juhtuda, et osad küsimused olid kallutatud ja sisaldasid teatud eeldusi. Kindlasti mängis olulist rolli ka asjaolu, et ma ei ole varasemalt muuseumitöö ning kogude tööga kokku puutunud sh museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise ning vabatahtlike kaasamisega, mis olid minu jaoks lõputöö kirjutamise alguse faasis võõras teema. See suurendab võimalust, et ma olen oma teadmiste puudujäägist tulemusi ja kirjandust valesti tõlgendanud või intervjuukavast midagi olulist märkimata jätnud.

Valim koosnes muuseumispetsialistidest, kes jagasid oma kogemusi ja arvamusi vabatahtlike kaasamisest. Järgmiseks tasub vabatahtlike kaasamist museaalide kirjeldamisel ja dokumenteerimisel uurida aga muuseumide vabatahtlike endi pilgu läbi. Selle teemaga jätkamiseks soovitan võtta fookusesse just muuseumide vabatahtlikud. Minu tulemustest järeldub, et muuseumi spetsialistid tunnevad puudust vabatahtlikest, kes on motiveeritud museaale kirjeldama ja saatma MuISi tagasisidevormi kaudu infot. Seega järgmisena saaks uurida olemasolevate ja/või endiste vabatahtlike käest, mis motiveerib neid muuseumi kogusid kirjeldama, kust nad said infot muuseumisse vabatahtlikuks minemise kohta, mida saaks teha, et teisi motiveerida vabatahtlikuks minema jne. Erilist tähelepanu vajavad (endised) erialaspetsialistid (näiteks käsitöölised, tööstustöölised jne), kellel on spetsiifilisi teadmisi näiteks nende toodetud museaalide kohta ja kelle teadmised ning kogemused suurendavad museaalidega kaasas olevat infot ja seeläbi ka nende väärtust. Praegusel juhul on juhupanustajad (sh erialaspetsialistid) väga ettearvamatud vabatahtlikud, kuna nende panustamine läbi MuISi tagasisidevormi ei ole regulaarne. Muuseumikogukonnale võib aga olla kasulik saada teada, kas ja kuidas saab kaasata rohkem eriala spetsialiste regulaarselt panustama museaalide kirjeldamisse.

KOKKUVÕTE

Kaasava muuseumi olemus tähendab, et muuseum on avatud kogukondade sisendile ja arutelule ning muuseum võtab teadlikult ette projekte nende lugude ning mälestuste kogumiseks. Üks võimalus selleks on vabatahtlike kaasamine museaalide dokumenteerimisse ja kirjeldamisse. Vabatahtlikud saavad osaleda nii kohapeal museaalide dokumentatsiooni ja kirjelduse täitmisel MuISis, kui ka muuseumist eemalt, saates läbi MuIS portaali tagasisidevormi kaudu täiendavat infot eelnevalt dokumenteeritud ja kirjeldatud museaalide kohta. Läbi kaasamise saab muuseum oma kohalolu ühiskonnas tugevdada ning säilitada oma tähtsust kultuuri- ja mäluasutusena.

Lõputöö eesmärk oli anda ülevaade kas ja kuidas on seni Eestis kaasatud vabatahtlikke museaalide dokumenteerimise ja kirjeldamise ülesannetes, tuues sh välja, mis on olnud senised head praktikad vabatahtlike kaasamisel ning arenguvõimalused. Vabatahtlike kaasamist museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel ei ole varasemalt palju välja toodud ei rahvusvaheliselt ega ka Eesti kontekstis ehk tegu on suhteliselt katmata temaga.

Muuseumitöötajate seisukoha teada saamiseks viisin läbi kuus poolstruktureeritud intervjuud Eesti muuseumitöötajatega, kes oma töö raames puutuvad kokku museaalide kirjeldamisega ja kellel on suuremal või vähemal määral kogemus vabatahtlike kaasamisega ning analüüsisin tulemused kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga. Intervjuud transkribeerisin ning kodeerisin avatud ja suunatud kodeerimise segameetodiga.

Valdavalt näevad Eesti muuseumispetsialistid vabatahtlike kaasamist positiivse arenguna muuseumi maailmas, küll aga esineb muuseumitöötajatel raskusi vabatahtlike kaasamisel seoses juhendamisele, järelvalve ja vigade parandamisele kuluva ajaga. Muuseumitöötajad eeldavad, et vabatahtlikel on vajalikud põhiteadmised, et museaali korrektselt dokumenteerida ja kirjeldada nagu näiteks väga hea eesti keele oskus ja digipädevused. Samuti ei ole motiveeritud vabatahtlike leidmine kerge ülesanne, kuna paljudes muuseumides puudub toimiv vabatahtlike koostöövõrgustik ning sõltutakse nendest vabatahtlikest, kes ise näitavad initsiatiivi üles ning avaldavad soovi vabatahtlikuks tulla.

Vabatahtlike kaasamisel on suurimaks mureks MuIS - selle tundmaõppimine võtab aega ning süsteemis ei ole võimalik piirata vabatahtlike juurdepääsu neile mittevajalikele museaalidele. Suureneb risk, et muudetakse kogemata teiste museaalide kirjeldust valeks, mis omakorda tekitab palju lisatööd muuseumitöötajatele. Ka MuISi kirjeldamise juhendid vajavad ülevaatamist, kuna praegune versioon ei välista vigade tekkimist (ka töötajatel endal).

Lõputöös olen välja toonud nii intervjueeritavate kui ka teoreetilistele allikatele tuginevad praktikad ja soovitused, mida saavad ka teised Eesti muuseumitöötajad rakendada vabatahtlike kaasamisel. Nt vahetabelite sagedasem kasutamine, kergemate ülesannete andmine kiire eduelamuse tekitamiseks. Vabatahtlike motiveerimiseks on vajalik teha teavitustööd, et vabatahtlik saaks aru, miks see töö oluline on ning millist kasu ta ise sealjuures uute oskuste ja töökogemuse näol saab. Otstarbekas on otsida välja kindlatesse gruppidesse kogunevad „professionaalsed vabatahtlikud” ehk oma eriala spetsialistid ja huvilised, kes saavad oma teadmiste- ja kogemustepagasiga väga edukalt tegeleda museaalide täiendava kirjeldamise etapiga. Lisaks teavitustööle on oluline ka motivatsioonipakett, mis näitab vabatahtlikule, et tema tööd väärtustatakse ning aitab tugevdada kollektiivi tunnetust. Motivatsioonipakettide loomisel on mõttekas palgata juurde töötaja, kes spetsiaalselt tegeleb vabatahtlike koordineerimise ja suhtlemisega ning kes aitab töötada välja vabatahtlike kaasamise eeskirjad ning juhised.

Lõpetuseks võib öelda, et vabatahtlike kaasamine museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel on muuseumi tegevust toetav ning muuseumi kogukonnaga sidemeid tugevdav tegevus, kuid selle toimimiseks nõuab vabatahtlike kaasamise protsess põhjalikku ja läbimõeldud lähenemist. Museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise protsessi selgeks saamine võtab aega ning on vältimatu, et selle protsessi käigus ei tule algajal ette vigu. Just sellepärast peab vabatahtlikele eraldama väljaõppeks aega ning seejuures olema põhjalik, kuid toetav. Kindlasti on vaja ka muuseumispetsialistide enda seas jagada teadmisi ja nippe seoses olemasolevate tehniliste võimalustega (nt MuISi portaali tagasisidevormi kaudu täiendava kirjelduse lisamine/täiendamine) ning millises etapis on kõige mõistlikum vabatahtlikke kaasata.

SUMMARY

Co-creation of museum documentation by volunteers

The essence of an inclusive museum is that the museum is open to community feedback, ideas and discussion. The museum knowingly takes upon projects with the aim to collect stories and memories from the communities. One possible way of doing this is by involving volunteers in creating museum objects' documentation and description. The volunteers are able to participate in creating museum documentation and description on-site of the museum as well as remotely by sending information about the objects through MuIS's (Estonian museum information system) feedback data field. Thanks to the involvement of communities, the museum can strengthen its presence and maintain its importance as a cultural and memory institution.

The objective of this thesis was to give an overview of if and how volunteers have been involved with creation of museum objects documentation and description and highlighting best practices and future opportunities. The topic of involving volunteers in the creation of museum objects documentation and description has not been extensively researched before neither internationally nor in the context of Estonia, so the topic has not been covered sufficiently

In order to find out the opinion and experience of museum workers, I conducted six semi-structured interviews with Estonian museum professionals who create object's documentation and description but who also have experience with involving volunteers in the process. I analyzed the results using a qualitative content analysis method. I transcribed the interviews and coded them using a mixed method of open and directed coding.

All in all, Estonian museum professionals see the involvement of volunteers as a positive development in the museum community, but there are obstacles with regards to the time spent on giving instructions, conducting supervision and error correction. The museum professionals expect that volunteers have the necessary fundamental knowledge in order to document and describe the object correctly - for example excellent Estonian language skills and digital competencies. In regard to recruiting - finding motivated volunteers does not seem to be an easy

task given that many museums do not have a functional volunteer network and the museums are dependent on those who show initiative and express their desire to volunteer.

The biggest obstacle with including volunteers is MuIS. It takes a long time to learn how to use the system and the system gives no option to restrict volunteers' access to other objects not related to their activities, thus increasing the risk of accidentally altering the descriptions of other objects, which in turn creates a lot of additional work for museum staff. The guidelines for describing and documenting objects in MuIS also needs to be reviewed, as the current version does not eliminate the possibility of making errors (even by the staff members themselves).

I have highlighted the best practices and suggestions based on the interviewees' responses and academic sources that other museum professionals in Estonia can consider when thinking about involving volunteers. Some of such strategies are using a mass import table for museum objects and giving easier tasks so that the volunteer can have a sense of accomplishment as fast as possible. In order to keep the volunteer motivated enough to continue and do their work properly, it is important to raise awareness about the importance of this type of work and what use they themselves can get from it, in regard to work experience and honing new skills. In doing so, it is advisable to seek out „professional volunteers”, who gather in specific groups, i.e. specialists and those interested in a very specific field who, with their wealth of knowledge and experience, can add valuable information to the documentation and description of museum objects. In addition to outreach, the motivational package is also important because it shows the volunteer that their activity and contribution is valued and creates a sense of belonging in the institution. When creating the motivational package, it is advised to recruit someone who specializes in managing volunteers and communication. If the specific museum has not done so already, then the volunteer manager (or coordinator) helps to develop rules and guidelines for efficient involvement of volunteers.

To sum up, inclusion of volunteers in creating the objects' documentation and description is a valuable endeavor that contributes to the museum's operations and strengthens the bond with the community. In order for it to work, the process of including volunteers requires a meticulous and well-thought-out approach. It takes a while to figure out how to document and describe objects (in regard to MuIS) and there will be errors in the process of learning - that is unavoidable. That is why it is necessary that the volunteers have an appropriate and thorough but still supportive training. It is also evident that museum professionals also need to share knowledge with one

another in regards to existing technical possibilities (e.g additional description through the feedback form of the MuIS portal) and in which description phase is it best to include volunteers.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aljas, A., Anderson, J., Jeesser, K., Kibuspuu, L., Koll, K., Kuldna-Türkson, K., Nigulas, K., Niinemaa, M., Piirisild, K., Pius, R., Reidla, J., Rääbis, M., Sarapuu, S., Savomägi, K., Turu, J. ja Volber, H. (2020). Museaal. S. Ratso (toim), *Muuseumisõnastik*. ICOM Eesti Rahvuskomitee. Kasutatud 20.05.2023, <http://media.voog.com/0000/0030/4552/files/muuseumis%C3%B5nastik.pdf>
- Buckland, M. K. (1991). Information as Thing. *Journal of the American Society for Information Science*, 42(5), 351–360. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(199106\)42:5<351::AID-ASI5>3.0.CO;2-3](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(199106)42:5<351::AID-ASI5>3.0.CO;2-3)
- Cantillon, Z. ja Baker, S. (2020). Serious leisure and the DIY approach to heritage: considering the costs of career volunteering in community archives and museums. *Leisure Studies*, 39(2), 266–279. <https://doi.org/10.1080/02614367.2019.1694571>
- Creswell, J. ja Clark, V. L. P. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks: Sage.
- Dahl, M. I. (2018). Finding a new voice: lifelong learning experiences in museum volunteering. *International Journal of Lifelong Education*, 37(1), 120–133. <https://doi.org/10.1080/02601370.2017.1406546>
- Davies, S. M. (2010). The co-production of temporary museum exhibitions. *Museum Management and Curatorship*, 25(3), 305–321. <https://doi.org/10.1080/09647775.2010.498988>
- Edwards, D. (2007). Leisure-seeking volunteers: ethical implications. *Voluntary Action*, 8(3), 19–39.
- Eesti Muuseumiühingu Koguhoidjate ühendus. (i.a). *Täiendav kirjeldamine*. Kogude töö käsiraamat. Kasutatud 23.10.2022, <https://muuwik.5dvision.ee/ET/kirjeldamine/taiendav-kirjeldamine/>

Eesti Rahva Muuseum. (i.a). *Jätkusuutlikkus*. Kasutatud 07.10.2022, <https://www.erm.ee/et/content/j%C3%A4tkusuutlikkus>

Farmer, S. M., ja Fedor, D. B. (1999). Volunteer participation and withdrawal. *Nonprofit Management and Leadership*, 9(4), 349–368. <https://doi.org/10.1002/NML.9402>

Flemons, P., ja Berents, P. (2012). Image based Digitisation of Entomology Collections: Leveraging volunteers to increase digitization capacity. *ZooKeys*, 209, 203–217. <https://doi.org/10.3897/zookeys.209.3146>

Golder, S. ja Huberman, B. A. (2006). Usage patterns of collaborative tagging systems. *Journal of Information Science* 32(2), 198–208. <https://doi.org/10.1177/0165551506062337>

Heijnen, W. (2010). The new professional: Underdog or Expert? New Museology in the 21th century. *Cadernos de Sociomuseologia*, 37, 13–24.

Hewlett, S. (2002). Volunteering in libraries, museums and archives. *Cultural Trends*, 12(46), 39–66. <https://doi.org/10.1080/09548960209390322>

Holmes, K. (2003). Volunteers in the heritage sector: a neglected audience? *International Journal of Heritage Studies*, 9(4), 341–355. <https://doi.org/10.1080/1352725022000155072>

ICOM. (2022). *ICOM approves a new museum definition*. Kasutatud 07.10.2022, <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/>

Jeeser, K. (2020). Description creation for museum objects in a digital environment. Co-creation. *University Heritage*. Kasutatud 03.10.2020, <https://universityheritage.eu/en/description-creation-for-museum-objects-in-a-digital-environment-co-creation/>

Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Kasutatud 16.05.2023, <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kont, H-L. (2021). Hoolitsev muuseum, hooliv muuseum või „lihtsalt” muuseum? *Ajakiri Muuseum*, 1(46). Kasutatud 23.10.2022, <https://ajakiri.muuseum.ee/hoolitsev-muuseum-hooliv-muuseum-voi-lihtsalt-muuseum/>

Käger, M., Lauring, M., Pertšjonok, A., Kaldur, K., Nahkur, O. (2019). *Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018*. Balti Uuringute Instituut. Kasutatud 21.04.2023, https://epale.ec.europa.eu/system/files/2022-12/2019_vabatahtlik_tegevus.pdf

Laherand, M. L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.

Lepik, K. (2013). *Governmentality and cultural participation in Estonian public knowledge institutions*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, ajakirjandus ja kommunikatsioon.

Lepik, K. (2022). Temporal Aspects in Museum and Library Professionals' Work in the Context of Acceleration of Social Time. In S. Kurbanoglu, S. Špiranec, Y. Ünal, J. Boustany ja D. Kos (toim), *Information Literacy in a Post-Truth Era - 7th European Conference on Information Literacy, ECIL 2021, Revised Selected Papers* (lk 278-289). (Communications in Computer and Information Science; Vol. 1533 CCIS). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-99885-1_24

Linno, M. (2020). Kodeerimine ja kategoriseerimine. M-L. Tikerperi (toim), *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. Kasutatud 16.05.2023, <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/kodeerimine-ja-kategoriseerimine>

Mason, R. (2004). Conflict and complement: An exploration of the discourses informing the concept of the socially inclusive museum in contemporary Britain. *International Journal of Heritage Studies*, 10(1), 49–73. <https://doi.org/10.1080/1352725032000194240>

McNamara, C. (2022). *General Guidelines for Conducting Research Interviews*. Management Library. Kasutatud 08.01.2023, <https://management.org/businessresearch/interviews.htm>

Moreno, R. (2007). Put Your Gloves On! Managing Volunteers in Museum Collections. *Collections*, 3(3), 271–290. <https://doi.org/10.1177/155019060700300305>

Muinsuskaitseamet. (i.a-a). *Muuseumide infosüsteem MuIS*. Kasutatud 03.05.2023, <https://www.muinsuskaitseamet.ee/et/muuseumide-infosusteem-muis>

Muinsuskaitseamet. (i.a-b). *MuIS 2.0*. Kasutatud 20.04.2023, <https://www.muinsuskaitseamet.ee/et/muis-20>

Navarrete, T. ja Owen, J. M. (2016). The museum as information space: Metadata and documentation. *Cultural Heritage in a Changing World*, 111–123. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29544-2_7

- Nigulas, K ja Niinemaa, M. (2019). *Museaalide kirjeldamine MuISis. Juhend 1.1.* Muinsuskaitseamet. Kasutatud 03.05.2023, https://www.muinsuskaitseamet.ee/sites/default/files/content-editors/Muuseumid/museaalide_kirjeldamisjuhend_2019.pdf
- Orr, N. (2006). Museum volunteering: Heritage as 'serious leisure'. *International journal of heritage studies*, 12(2), 194-210. <https://doi.org/10.1080/13527250500496169>
- Patton, M. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Poole, A. (2019). Social tagging and commenting in participatory archives: A critical literature review. E. Benoit, III ja A. Eveleigh (toim), *Participatory Archives: Theory and Practice* (lk 15-32). Facet. <https://doi.org/10.29085/9781783303588.002>
- Raamatukogusõnastik (2022). *Ühismärksõnastamine*. Sõnaveeb. Kasutatud 10.01.2023 <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/rara/%C3%BChism%C3%A4rks%C3%B5nastamine/1>
- Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. Santa Cruz: Museum 2.0, Kasutatud 19.10.2022, <https://www.participatorymuseum.org/>
- Srinivasan, R., Becvar, K. M., Boast, R. ja Enote, J. (2010). Diverse knowledges and contact zones within the digital museum. *Science Technology and Human Values*, 35(5), 735–768. <https://doi.org/10.1177/0162243909357755>
- Stebbins, R. A. (2005). Inclination to participate in organized serious leisure: An exploration of the role of costs, rewards, and lifestyle. *Leisure/Loisir*, 29(2), 183–201. <https://doi.org/10.1080/14927713.2005.9651329>
- Tann, J. ja Flemons, P. (2008). *Data capture of specimen labels using volunteers*. Australian Museum. Kasutatud 04.10.2022, https://www.researchgate.net/profile/John-Tann/publication/260038830_Data_capture_of_specimen_labels_using_volunteers/links/02e7e52f3706c5b592000000/Data-capture-of-specimen-labels-using-volunteers.pdf
- Tatsi, T. (2011). Identity Struggles of Museum Professionals: Autonomous Expertise and Audience Participation in Exhibition Production. *Journal of Ethnology and Folkloristics*, 5(2), 65–80.

Tatsi, T. (2013). *Transformations of museum-embedded cultural expertise*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, ajakirjandus ja kommunikatsioon.

Trant, J. (2009). Studying Social Tagging and Folksonomy: A Review and Framework. *Journal of Digital Information* 10(1).

van Mensch, P. (2004). Museoloogia ja juhtimisteooria – kas vaenlased või sõbrad? Teoreetilise museoloogia ja muuseumide juhtimise praegused suundumused Euroopas. E. Mizushima (toim), *Muuseumide juhtimine 21. sajandil* (3-19). Tokyo: Museum Management Academy.

Vergo, P. (1989). *New museology*. P. Vergo (toim). London: Reaktion books.

Õunapuu, P. (2009). Mõte sai teoks. T. Sikka ja I. Tammaru (toim) *Eesti Rahva Muuseumi 100 aastat* (lk 38–101). Tartu: Eesti Rahva Muuseum.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu kava

Soojendus - tutvustus

1. Kuidas Teil täna läinud on? Kas praegu on väga kiire aeg töö!
2. Teie ametinimetus on [...]. Kas Te saaksite oma sõnadega kirjeldada, mida Teie töö endast kujutab?

Esimene uurimisküsimus: milline on muuseumitöötajate suhtumised või kogemused vabatahtlike kaasamisele museaalide dokumenteerimisel?

1. Räägime alustuseks museaalide kirjeldamisest. Mida see töö endast üldiselt kujutab?
 - a. Millest Te kõigepealt alustate?
 - b. Mis on need vajalikud oskused ja teadmised, mida [töölõigu/töölõikute] jaoks peaks omama? Kuidas Teie need omandasite? (*Ülikoolis, töö käigus vm?*)
 - c. Kui palju aega [töölõigule] üldiselt kulub?
 - d. Kui [töölõigule] kulub [...], siis kui palju kulub aega terve museaali kirjeldamisele
2. Kas Teie muuseumis on muidu tuginetud vabatahtlike tööle? *Mõtlen vabatahtlike laiemalt.*
 - a. (*jah vastuse korral*) Millega nad tegelevad? Mis on tavapäraselt nende ülesanded/tegevused?
 - b. Kas üks ülesannetest on ka museaalide dokumenteerimine ja kirjeldamine?
 - c. Mille järgi te jaotate ära, millega tegeleb vabatahtlik ja millega tegeleb

muuseumitöötaja?

- i. Nt kas te võtate arvesse kogemusi, oskusi, erialast tausta jne?
 - ii. On see pigem tunnetuslik?
 - d. Kuidas Teie kolleegid vabatahtlikesse suhtuvad? On see Teil varem jutuks tulnud?
 - e. Kas on ka selliseid tegevusi, mida Te ei ole veel vabatahtlikele andnud, aga mida võiks kaaluda?
 - f. (*ei korral*) Mida Te arvaksite vabatahtlike kaasamisest muuseumi töösse?
 - i. Kas olete oma kolleegidega sellest variandist töö juures arutanud? Mida nemad sellest mõtest arvavad/arvaksid?
 - g. Kas on ka selliseid tegevusi, mida Te ei ole veel vabatahtlikele andnud, aga mida võiks kaaluda?
 - h. Te mainisite enne [tööloike esimesest plokist] - kas sellist tüüpi tegevusi sobiks Teie hinnangul usaldada ka inimesele väljastpoolt muuseumi?
3. (*Kogemustega töötajalt*) Eesti Muuseumiühingu Koguhoidjate ühendus (i.a) on välja toonud, et museaali täiendava kirjeldamise etappi (siis, kui museaali kohta on esmane info andmebaasi sisse kantud) on võimalik kaasata inimesi väljastpoolt muuseumi, kuid otseselt ei ole öeldud, kas tegu oleks vabatahtlikuga.
- a. Kuidas Teie muuseumis jõuti mõtteni kaasata vabatahtlike museaalide kirjeldamise ja dokumenteerimise protsessi?
 - i. Kust selline idee tuli? *KHÜ, kirjandus, kolleegid mujalt vm?*
 - ii. Kas sellele ideele oli ka teatud vastupanu Teie muuseumis?
 1. Kas Teie/kolleeg pidite seda ideed esitlema ja veenma oma teisi kolleege?
 2. Eeldatavalt läks see siis edukalt, aga kuidas on suhtumine nüüd? On midagi muutunud?
4. (*Kogemusteta töötajalt*) Eesti Muuseumiühingu Koguhoidjate ühendus (i.a) on välja toonud, et museaali täiendava kirjeldamise etappi (siis, kui museaali kohta on esmane info andmebaasi sisse kantud) on võimalik kaasata inimesi väljastpoolt muuseumi, kuid otseselt ei ole öeldud, kas tegu oleks vabatahtlikuga.

- a. Milliseid tundeid see Teis tekitab?
- b. Mida peaks Teie arvates kaaluma, kui tekib muuseumis mõte vabatahtlike museaalide dokumenteerimisel ja kirjeldamisel kaasata?

Teine uurimisküsimus: millist juhendamist vajavad vabatahtlikud, muuseumitöötaja hinnangul, museaali edukaks dokumenteerimiseks?

1. Nüüd sooviksin kuulda Teie kogemusi ja arvamusi vabatahtlike kaasamisest just museaalide dokumenteerimise ja kirjeldamise protsessi. Kas Te olete varem kokku puutunud inimesega, kes on soovinud mõne museaali kohta jagada infot, mida võiks museaali kirjeldusse lisada?
2. (*Ei vastuse korral*) Aga kas seda on teinud Teie muuseumis mõni kolleeg?
3. (*Ühe või mõlema „jah” vastuse korral*) Kui pikalt olete Te vabatahtlike juhendanud/nendega koos töötanud?
 - a. Millised on need inimesed olnud? (*Taust, vanus, haridus, motivatsioon jne*).
 - b. Museaali kohta info korjamine inimestelt on üks töö osa ja infojagaja ei ole automaatselt vabatahtlik. Kuidas Teie või Teie kolleegid eristate nõ juhupanustajat vabatahtlikust?
 - i. Kas teete lepingu?
 - ii. Kas on midagi, mis eristab vabatahtliku juhupanustajast? Mis see on?
 - c. Rääkige palun natuke sellest, mismoodi näeb välja vabatahtliku töö museaali kirjeldamisega.
 - i. Millest protsess algab? Millega lõpeb?
 - d. Kui palju sellest protsessist tegeleb vabatahtlik ja kui palju Teie (või mõni Teie kolleeg)? *nt 40% panustab vabatahtlik ja 60% töötaja?*
 - e. Kui palju tuge vabatahtlikud üldiselt on Teie kogemust mööda vajanud (kirjeldamisel)?
 - f. Kas Teile juhtumisi meenub äkki mõni eriline sündmus või „ahhaa” hetk vabatahtlike juhendades?
4. (*Nii „ei” korral kui ka „jah” korral jätkuks*) Millele peaks Teie arvates tähelepanu pöörama, kui museaali kirjeldamisele soovitakse kaasata kedagi väljastpoolt muuseumi?
 - a. Kas on teatud kogemusi, mis peaks vabatahtlikul olema või mis tuleksid talle kasuks?
 - b. Kogemustega kaasnevad ka oskused, millisi oskusi Te ootaksite inimeselt, kes

- tahab museaali kirjeldust täiendada?
- c. Millised teadmised on vajalikud sellise töö jaoks?
 - i. Mis rolli mängivad kirjeldatava teemaga seotud mälestused?
 - d. Kas tasub tähelepanu pöörata ka museaali tüübile? Nt kas on teatud tüüpi museaal, mille puhul vabatahtlik ei peaks saama selle kirjeldust täiendada ega muuta?
5. (*kogemustega*) Kui kaua keskmiselt tegelete vabatahtlike juhendamise ja tööde ülevaatamisega?
 6. (*kogemustega*) Kas on mõningaid tüüpülesanded, mille puhul vajab vabatahtlik rohkem professionaali tuge?
 7. Kui Teie alustasite museaalide kirjeldamisega esmakordselt, siis kas Te tundsite, et oleks vaja olnud abi või tuge?
 - a. Kui jah siis millist?
 - b. Kas Te saite seda abi/tuge või mitte?
 - i. (jah) Kuidas see probleem lahendatud sai?
 - ii. (ei) Kas nüüd täna samas olukorras olles oleks võimalik saada vastavat abi/tuge? (eeldades, et intervjuueeritav on pikka aega kirjeldamisega tegeleenud)
 8. Milles üldiselt vajavad, Teie kogemuse põhjal, äsja kirjeldamisega alustanud töötajad abi ja tuge?
 - a. Kas nad saavad seda tuge/abi? Kuidas see välja näeb?

Kolmas uurimisküsimus: kuidas oleks muuseumitöötaja hinnangul võimalik vabatahtlikke rakendada museaalide kirjeldamisel võimalikult efektiivselt?

1. (*kogemustega..*) Te olete vabatahtlikke museaalide kirjeldamisel juhendanud (...aastat/kuud). Mida olete sealjuures ise juhendamise kohta õppinud?
 - a. Kas olete avastanud näiteks mingeid nippe, kuidas vabatahtlikku paremini juhendada?
 - b. Kas senine töö vabatahtlikega on olnud Teie jaoks meeldiv?
2. (*Kogemustega inimeselt, kellele on sobinud vabatahtlikega töötamine*):
 - a. Mida Te soovitaks teistele kolleegidele, kes ka puutuvad kokku vabatahtlikega museaalide kirjeldamisel?
 - b. Mida Te soovitaks või sooviksite öelda nendele kolleegidele, kes vahest kahtlevad

vabatahtliku kaasamise museaalide kirjeldamisel?

(Kogemustega, aga on neutraalne või ei tahaks eriti kaasata enam):

- a. Mida Te arvate kokkuvõttes sedalaadi kaasava muuseumi arengutest muuseumide maailmas?

Lõpetus

1. Kas on äkki midagi, mida Te sooviksite lisada, millest me veel rääkinud ei ole?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Diana Tõnutare,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Vabatahtlike kaasamine museaalide dokumenteerimise ja kirjeldamise etapis”, mille juhendajad on Krista Lepik ja Kaie Jeesser, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Diana Tõnutare

22.05.2023